

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul V

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un
exemplar:
Lei 30

N-rul 11

CLUJ, 15 Iunie 1928

CUPRINSUL

EUROPA CONTIMPORANĂ: Taina vieții — — — —	Adrian Corbul
PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Activitatea solară și fenomenele geofizice — — — — — — — — — —	Gavril Todica
ACTUALITAȚI: Drepturile și datoriiile studențimii — —	N. Ghiulea
Raportul între două culturi — — — — — — — —	T. Boldur
O placă pentru memorandiști — — — — — — — —	N. Buta
N'am trecut cu Negru-Vodă — — — — — — — —	A. Cotruș
Inchinare „Mamei” — — — — — — — — — —	Aurelia Pop Florian
Un nou academician: Silviu Dragomir — — — — —	N. Buta
Prosperitatea agrară a Cehoslovaciei — — — — —	Horia Trandafir
DISCUȚII ȘI RECENSII: Notițele mele: cărți, multe cărți —	Emil Isac
FIGURI REPREZENTATIVE: Don Bosco — — — — —	Gavril Todica
PROBLEME ECONOMICE: O datorie națională: către meserii CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Serbările culturale dela Turnu-Severin. — Mansoleul lui Vasile Alexandri. — Învățătorii și folclorul. — Iubileul unei Reuniuni de femei. — Ardealul la Salonul Oficial. — Anuare școlare — — —	Vasile Bucur
CRONICA ECONOMICĂ ȘI FINANCIARĂ: Imprumutul ex- tern și stabilizarea. — Stabilizarea și scumpetea. — Lipsa de lucru. — Deficitul bugetar. — Dobânzi mari. — Asigurări de căsătorie. — „Industria streinilor”. — Bilet de băi. — Con- vențiile comerciale. — — — — — — — — — —	Cronicar
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI: Grădinile publice ale Clujului. — Din trecutul Beiușului. — O oază — — — — —	Gh. Neculcea
	Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8.
OALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

Cronica economică-financiară

Imprumutul etern și stabilizarea. — Convins în ceasul al 11-lea d. Vintilă Brătianu s'a hotărât să facă un împrumut extern pentru a face stabilizarea.

Este logic ca stabilizarea să fie precedată de un împrumut extern, fiindcă fără o garanție contra încercărilor externe sau interne de modificare a cursului, fără o bază financiară serioasă, care să dea puțința aruncării de lei pe piață, când cursul lor ar crește, sau retragerii de lei în schimb de devize, sau aur, când cursul lor ar scădea, stabilizarea nu poate exista.

Imprumutul, însă, cu toată dorința dlui Vintilă Brătianu merge greu, și merge greu din pricina D-sale, fiindcă a alunecat pe panta concesiilor. Cât timp era intranzigent, putea să puie condiții, din moment ce a cedat s'a terminat. Cedând puțin prietenilor — pofța vine mâncând — ești nevoit să le cedezi mai mult, apoi tot, cedând, în fine, prietenilor, ești nevoit să cedezi și celorlalți — și te trezești la sfârșit că paguba ce a ai prin cedare este acoperită cu folosul pe care l-ai urmărit.

Pentru a avea astăzi un împrumut extern, d. Vintilă Brătianu va trebui să revalorizeze toate rentele române chiar și acele aflate în mâinile foștilor inamici, ar trebui să plătească în aur toate datorile antebelice, va trebui să renunțe la toate pretențiile pe care le-ar fi avut asupra prietenilor și dușmanilor.

În asemenea condiții, plus procentul urcat, cursul de emisiuni noi, rate de amortizare scurte, și obligații față de industria străină dăunătoare industriei tale, un împrumut extern nu se poate face.

Amânarea lui deci e cea mai bună soluție. Anunțat de atâtea ori, iar s'a îndepărtat în zare.

Pentru liniștirea poporului, trebuie totuși să se dea ceva: mirajul stabilizării.

Se va face stabilizarea și fără împrumut. După 15 Iunie va fi chemat Parlamentul pentru votarea legii. Proiectul e pregătit de o comisie care lucrează ziua și noaptea, și totul este gata. Valorile și acțiunile varietăților solide se vor urca, se va face bilanțul aur, totul va intra într'o epocă de aur. Epoca lui Pericles. Va fi epoca lui Vintilă, dacă numele vistiernicului nostru nu ar fi legat deja de sărăcirea țării...

Un lucru însă. Stabilizarea noastră care va fi făcută cu sprijinul Băncii Franței — d. Raymond Poincaré însuși ține să sprijine politica de dreapta a dlui Vintilă Brătianu — nu poate fi făcută înainte de stabilizarea francului francez. Dar stabilizarea francului francez e hotărâtă pe la toamnă atunci — înțelegi — d. Vintilă Brătianu are datoria să rămână la guvern și după toamnă. Oare în țara asta sunt numai proști?

Stabilizarea și scumpetea. — Nu vorbim de stabilizare, fiindcă până nu o vom vedea o înfăptuită nu mai credem în ea. Amânările fără încetare a datei când împrumutul de stabilizare va fi încheiat și stabilizarea legal înfăptuită, ne-au strecurat îndoiala în suflet. Iar vacanța economică și politică care se anunță ne face chiar să aruncăm cu gândul data faimoasei înfăptuiri a stabilizării la toamnă, și poate mai târziu. Cine știe?

În ce privește rezultatele economice ale stabilizării, dacă economiștii sunt de acord

că stabilizarea va da siguranța și ordinea vieții noastre economice, ei nu sunt de acord asupra influenței stabilizării asupra costului vieții. Optimiștii zic că stabilizarea definitivă a valutei noastre va aduce o considerabilă ieftinire a mărfurilor produse în țară din material indigen, fiindcă prețurile urcate de astăzi au ca punct de plecare firea unei scăderi a leului. Și de această părere sunt și unii producători. Pesimiștii zic că stabilizarea va avea efect, ca și în toate celelalte țări unde s'a făcut stabilizare și s'a introdus bilanțul aur, de a scumpi enorm viața.

Au dreptate și unii și alții. Am văzut totdeauna din cauze economice scumpindu-se mărfurile, nu am văzut niciodată scăderea lor nici în fața celor mai avantajoase conjecțiuni economice. Desigur însă că prin stabilizare producătorii vor ajunge la un preț de producție mai scăzut, și deci pentru ei viața se va ieftini, dar nu vor reduce prețurile vechi nici cu un leu. Se vor sacrifica să încaseze ei beneficiul stabilizării.

Lipsa de lucru. — Sunt în țară mii de muncitori fără lucru. Situația lor materială și morală e nespun de grea. Guvernul neagă regulat existența lipsei de lucru în țară și aduce ca dovadă rapoartele oficiilor de plasare unde lucrătorii nu se mai duc având siguranța că nu găsesc de lucru. Dar fenomenul a ajuns să îngrijească și lumea economică. El există și devine amenințător.

Uniunea Camerelor de Comerț și Industrie a discutat această importantă problemă socială și economică și a ajuns la următoarele concluzii:

Pentru combaterea lipsei de lucru trebuie să se ia grabnic o serie de măsuri sociale și economice întemeiate pe principiile ce urmează:

Acordarea de credit ieftin industriei — mici și mari.

Organizarea metodică a plasării muncitorilor.

Intensificarea lucrărilor publice.

Repartizarea de furnituri ale statului — cum ar fi repararea de vagoane — la industriile particulare.

Plata datoriilor statului către industriași și comercianți.

Înlocuirea lucrătorilor streini prin cei indigeni.

Acordarea de reducere pe căile ferate pentru transportul lucrătorilor fără lucru. Și așa mai departe!

Deficitul bugetar. — În anul laudei, în anul gloriei, când se caută împrumut în streinătate în temeiul bugetului echilibrat, ajuns prin sacrificarea economiei noastre raționale, prin pauperizarea tuturor, prin mizeria morală și materială a țării — toți am făcut jertfe care ne-au costat o parte din viață — putem socoti cu cel mai formidabil deficit bugetar pe care l-am avut vreodată. E crahul finanțelor noastre publice. Deficitul până la 31 Martie este de 6 miliarde, 422 milioane, 791.384 lei. Va mai fi acoperită o parte în cursul anului, va mai fi acoperită în altă parte în primele 6 luni ale anului viitor, dar totuși un deficit mare va rămâne. Aceasta va dovedi că sugrumarea economiei private aduce nimică rea economiei publice, că evaluările bug-

tare în 1928 au fost umflate, că se face economii unde nu trebuie și nu se face acolo unde trebuie, că risipa și luxul în autoritățile publice e mare, că bugetul pe 1928 nu a fost sincer.

Va fi cineva răspunzător pentru acest faliment al Statului?

Dobânzi mari. — Cu toate făgăduințele și cu toate măsurile Băncii Naționale dobânzile sunt tot ușoare. Acțiunea primului institut al nostru de credit a avut un singur efect: scăderea dobânzilor le depuneri. S'a dat astfel un nou câștig nemeritat, un nou premiu de încurajare băncilor. Oare aceasta a fost intenția Băncii Naționale?

Gh. Neculcea

BĂI cu renume mondial și localități de recreație

Pensiuni, internate, cămine pentru fete și băieți.

Prețul întregii pensiuni pentru copii 140, pentru adulți 150 franci elvețieni, preț valabil pt. 4 stațiuni balneare pe lângă un sejur de o săptămână. Preferințe pentru 1000 de familii. Prospeete. (Porto pentru răs puns).

Biroul de pensiuni Pestalozzi
(Fédération Internationale des
Pensionnats Européens)

Budapest, V., Alkotmány-utca
4. sz. I. (Telephon: Teréz
242-36.)

Kurorte und Erholungsheime:

În Ungaria: Budapest, Siófok. În Elveția: Genf*, Lausanne*, Neuchâtel*, Luzern, Montreux*, Zürich*, Lugano, St. Moritz. În Franța: Paris*. Deauville, Trouville, Biarritz, Aix-les-Bains, Grenoble*, Evian (Genfer-See), Chamonix. În Riviera franceză: St. Raphael, Cannes, Nizza*, Juanles-Pins, Monte-Carlo, Menton. În Anglia: London*, Cambridge*, Brighton, Folkstone. În Italia: San-Remo*, Nervi, Venedig, Bordighera, Abbazia, Riccione, Rom*, Neapel*, Palermo, Meran. În Austria: Wien*, Zell-am-Zee, Linz*, Innsbruck*, Salzburg*. În Germania: Berlin*. În Belgia: Ostende. În Africa: Algir, Tunis.

* În localitățile cu steluță sunt internate permanente, căminuri pentru fete (și pentru adulți) deschise anul întreg. Celelalte pensiuni în stațiunile balneare sunt deschise numai în Iulie, August și Septembrie. (Avantajii pentru călătorii în grup (25—50%). Vagoane speciale Pullmann. Prețurile în decursul anului școlar (dela 15 Septemvrie) 110 fr. elvețieni lunar.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:

CLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon: 308
Plaza Unirii No. 8.
CLUJ, 15 Iunie 1928

Anul V

N-ra 11

Un exemplar: Lei 30

Taina vieții

Ceeace deosebește spiritele eminente de inteligențele mijlocii, este mai întâi de toate simplitatea. De fapt, grandioarea nu este posibilă fără de dînsa. A judeca fenomenele vieții în mod direct, a le interpreta profund, a nu căuta extraordinarul în actele complexe ci a-l vedea în acțiunea cea mai banală a vieții — însemnează a fi în comuniune directă cu existența. Vedeți manifestările cele mai geniale în știință și în artă: pretutindeni sunt însoțite de simplitate. Căci drumul e simplu care l'a dus pe Pasteur, bunăoară, dela studiul cristalelor la bacteriologie. In epoca aceea, însă, simplitatea nu părea evidentă cum e azi. Pe atunci nu se știa că viețuitoarele sunt compuse de aceleași elemente chimice ca și lumea minerală. In deducția fulgerător de repede dar obscură care caracterizează duhurile geniale, Pasteur a ajuns la acest adevăr pe calea cea mai scurtă. El însuși ar fi fost incapabil să analizeze în cele mai subtile și fugitive amănunte, drumul subteran pe care a pornit-o inteligența sa. De asemenea, în artă: ce este mai simplu ca noțiunea clar-obscurului realizată de Rembrandt, sau armoniile contra-punctului înfăptuite de Bach? „*Tout le bruit de la mer est dans une coquille*“, — a scris Victor Hugo, după cum tot cerul se poate oglindi într-o picătură de rouă. Viața se manifestază mai bogat în ființele superioare, este firese lucru, dar natura ne supune acelorași legi pe noi, oamenii, pe furnicii și pe microbi. In toate fenomenele naturii viața este aceeași. După afirmările lui Stéphane Leduc, afirmări recunoscute azi ca incontestabile de către marii biologiști ai omenirii, se știe că ființele vii sunt teriei, și niște simpli transformatori de teriei, și niște simplii transformatori de energie. Or, energia pe care o modifică orice ființă este aceeași pentru toate ființele lumii. Fiecare dintre noi, însă, o transformă altfel.

Și aici este punctul în jurul căruia

duhurile slabe se agită van și greoi. Un spirit într'adevăr superior va scoate din constatarea de mai sus o nouă viziune și un respect nou față de misterul creator. El își va spune: important nu este faptul că creurul nostru e compus între altele, de cutare cantitate de fosfor și că o cantitate mai mică sau mai mare de această substanță ne permite să visăm, să judecăm, să observăm mai bine sau mai rău, să fim mai sensibili sau mai atoni, mai fericiți sau mai nenorociți. Misterul față de divinitatea necunoscută care conduce Viața, devine, dimpotrivă, mai fascinant din aceste constatări. Un semi-savant, un semi-filosof va esclama: „Vedeți dar că totul e materie! In creurul nostru unde se localizează atâtea secrete se găsește fosfor; și apoi hidrogen, oxigen și azot. Toate acestea nu sunt ele substanțe cunoscute, pe cari le întâlnim în fiecare clipă și le putem pipăi oricând? Este evident că filozofia umană numai sceptică și materialistă poate fi!“

Ei nu-și dau seama însă, bietii, că ceea ce importă în această chestiune nu este de fel unitatea materiei care ne formează și care e aceeași la chițcani, la plante și la petre — ci felul cum ființele organizate captează și combină în lăuntru al acestei materii energia care ne scaldă de pretutindeni. Important nu este de știut că in creurul nostru există fosfor, ci faptul că între acest fosfor și fosforul care formează un cap de chibrit este o deosebire prăpăstioasă. Să nu strigăm victorie fiindcă am putut recunoaște cutare corp fizic in cutare organism vital — ci să ne dăm seama și mai mult, cu respect, de legea misterioasă care dă aceleași substanțe proprietății atât de deosebite, după locul unde e plasată.

Ignoranța se caracterizează, după cum am scris, printr'o lipsă totală de simplitate. Vorbesc, desigur, nu de ignoranța totală a pusnicului ci de ignoranța agresivă a acelor care-și închipuiesc că știu ceva. In evul mediu, alchimistii s'au

străduit secole ca să descopere fabricarea aurului, și, mai ales, ca să creze ființe omenesti fără ajutorul protoplasmei și al matricei. Mărturisiți că îndrăzneala le era mare. Astăzi, când se cunosc atâtea lucruri din fenomenele vieții, care savant oricât de mare ar fi, ar îndrăzni să conceapă măcar un așa proiect? Cei mai mari biologiști ca americanii Morgan, Loew, francezul Stephane Leduc, rusul Pavloff și-au petrecut zilele căutării să creze, dacă e posibil, o amibă, o simplă celulă, un protozoar — dar care să fie dotat cu viață. Nu voesc să silesc a ceti o cronică pedantă, dar trebuie să vă expun pe scurt un rezumat al lucrărilor la care s'a ajuns și al rezultatului — regretabil fiindcă el nu ne-a redat viața.

Stéphane Leduc a stabilit acum vre-o douăzeci de ani că viața pare a fi rezultatul a două forțe fizice, una activă: presiunea osmotică, al cărei rol e de a pune în mișcare moleculele și ionii, și cealaltă pasivă: rezistența opusă acestei mișcări de plasm și de membrane. Inegalitatea rezistenței față de diversele molecule și ioni pare, după Leduc, cauză care determină acțiunile chimice ale vieții, a sintezelor și a descompunerilor, a asimilărilor și neasimilărilor, semănând în niște soluțiuni de gelatină dela 5 la 10% picăturile unei soluții de cianură de potasă la 5 sau la 10%, Stéphane Leduc obține un țesut celular, fiecare celulă avându-și membrana sa, protoplasma și simburile ei.

Experiența pare tulburătoare? Așteptați, vă voi expune o altă experiență și mai impresionantă. Am cetit într'o revistă științifică — ceea ce mi-a fost vag cunoscut de altfel — că profesorul mexican Herrera a confirmat cu brio teoria lui Leduc. Mai mult, el publică soluțiile de cari s'a servit și cu ajutorul cărora oricine, fără laboratoriu și fără aparate — poate crea viață. Nu mă pot impiedica de a vă transmite aceste formule:

Soluția A

Gazolină 100 grame
Unt de lemn de masline
pur și fără viscozitate . . . 50 grame

Soluția B

Sodă caustică de Merck . . . 14 grame
Apă caldă 100 grame
Negreală pentru săpun sau
rhodamină 1 gram

Se dizolvă separat fiecare formulă. Se depun câteva picături din soluția B în soluția A. Această din urmă soluție va trebui pusă într'un lighienăș mic de porcelană albă cu o placă tot de porcelană în fund. Totul va fi bine nivelat.

Numai decât, fiecare picătură din soluția alcalină colorată va începe să a-lerge să se divizeze, să formeze amibe enorme, vizibile fără microscop — și cari se târăsc, se contorsionează ca și amibe-le firești.

Aceasta e comunicarea profesorului Herrera, așa cum am cetit-o. Mărturisivoi că am fost tulburat? Nu pot, căci nu am fost tulburat. Mi-am zis că dacă toate acestea sunt juste — omul a ajuns să creeze viața, ceea ce ar fi uluitor. Și am alergat la un amic al meu, mare savant, maestru de conferențe la Collège de France, la unul din cei mai eminenti chimiști ai Franței de azi — și din prag, l'am rugat să mă conducă în laboratorul

său și să mă facă să asist la această experiență.

Savantul meu prieten zimbi, mă luă de braț, și mă duse în laborator. Pentru un om ca dînsul materialul fu curând adunat și experiența avu loc. Aplecat deasupra vasului de porcelană l'am văzut turnând soluția B în soluția A — și am văzut în lichidul A o fermentare curioasă așa cum o indică profesorul Herrera.

— „Dar viața nu este totuși creată, îmi spuse zimbînd eminentul artist. Mișcarea aceasta pe care o vezi în lighian e una din miile de reacțiuni chimice pe care oamenii o obțin în fiecare zi — chiar numai turnând oțet peste cretă. Nu, viața nu s'a creat. Ceea ce vezi aci nu sunt adevărate amibe (protozoare). Căci dacă ar fi adevărate, primul lor act în viață ar consta în a se reproduce prin sub-diviziune. Misterul vieții, e încă de studiat, vai! Aparența vieții, omul a știut s'o creeze sintetic, după cum știi, măcar din fabricarea ouălor sintetice. Dar protoplasma lipsea din ele — deci viața“.

Vă comunic această aventură a mea biologică. De ce nu ați experimenta-o și dumneavoastră? Eu găsesc admirabile aceste încercări și toate spre cîntea oamenilor, chiar dacă rezultatele nu sunt cele dorite.

Paris, Iunie.

Adrian Corbul

PROGRESE ȘTIINȚIFICE

Activitatea solară și fenomenele geofisice

Ca să înțelegem mai bine lucrurile ce urmează, află cu cale să dau cetitorilor câteva noțiuni pregătitoare.

Cei vechi nu cunoșteau nici o particularitate relativă la constituțiunea fizică a soarelui. Adevărat, că au semnalat din când în când unele pete negre, ce se puteau zări cu ochiul liber, când Soarele se afla la orizont, dar le considerau drept planete sau fenomene, a căror cauză era necunoscută. Astfel au fost petele observate în 807, 840, 1096, 1588. Chiar și Kepler credea odată, că observă trecerea lui Mercur pe dinaintea Soarelui. În realitate, zăria o pată.

Petele sunt câteodată de dimensiuni terribile. Se pot zări și cu ochiul liber.

Pentru a calcula dimensiunile reale pe suprafața Soarelui avem două chei:

1. Diametrul aparent al Soarelui în valoarea mijlocie = $32' = 1920''$ (Treizecișidouă minute de arc sau unamienousute-

douăzeci secunde de arc).

2. Paralaxa solară = $8'', 80$ (opt secunde de arc și optzeci sutimi).

Ce însemnează chieroglifa asta?

Insemnează, că semidiametrul Pământului (6371 km.) privit de pe Soare, ar da un unghiu de $8'', 80$. Cu alte cuvinte diametrul întreg al Pământului (= 12742 km.), s'ar vedea de pe Soare, cu un unghiu de $17'', 60$.

Adecă: diametrul Soarelui se vede pe Pământ sub unghiu de $1920''$. Diametrul Pământului se vede pe Soare sub unghiu de $17'', 60$.

De unde rezultă, că diametrul real al Soarelui e de atâtea ori mai mare decât diametrul real al Pământului, de câte ori e mai mare diametrul aparent $1920''$ de cât $17'', 60$. Un calcul simplu ne dă ca rezultat aproximativ 109. Cu alte cuvinte diametrul real al Soarelui este

$12742 \times 109 = 1,390.000$ km. (rotund)

Iată cum din unghiurile aparente se pot calcula dimensiunile reale.

Având aceste relații, putem statori, mai departe și dimensiunile reale ale petelor solare. Condiția principală e, ca să se determine precis numai diametrul lor aparent, în secunde de arc. Ceea ce se poate ușor cu instrumentele astronomice de azi. S'a statorit în acest mod, că

pată de	1" măsoară	720 km.
"	2"	1441 "
"	3"	2161 "
"	4"	2882 "
"	5"	3602 "
"	8",80	6371 "
"	10"	7205 "
"	17",60	12742 "
"	20"	14410 "
"	30"	21614 "
"	40"	28820 "
"	50"	36025 "
"	1' 0"	43228 "
"	1' 30"	64842 "
"	2' 0"	86456 "
"	2' 30"	108070 "
"	3' 0"	129684 "

Și așa mai departe.

E de însemnat, că o peată solară trebuie să aibă cel puțin $50''$ în diametru, pentru ca să fie zărită cu ochiul liber. Pământul nostru, văzut la aceeași distanță abia ne-ar oferi un diametru de $17'', 60$. Prin urmare, o peată solară de $50''$ este aproape de trei ori mai mare decât Pământul.

Iată acum, unele pete din cele mai colosale din câte au fost observate și măsurate:

30 Iunie 1883	159"	sau	114.000 km.
17 Nov. 1882	140"	"	100.000 "
21 Iunie 1885	130"	"	93.000 "
14 Oct. 1883	124"	"	89.000 "
21 Apr. 1882	120"	"	86.456 "

În secolul nostru s'au înregistrat formațiuni și mai colosale.

Între 20 Sept. și 4 Oct. 1903 s'a format o grupă imponentă de pete. În 5 Oct. s'a ivit pe bordul oriental. În 13 măsura $3'46''$ în lungime est-vestică, adică 197000 km. sau $15\frac{1}{2}$ diametre terestre. S'au semnalat schimbări, pe cât de rapide pe atât de remarcabile, atât în forma cât și în poziția petelor. În 10 Oct. lungimea grupei era de 202000 km. sau 17 diametre terestre. În 11 a trecut prin meridian, iar în 18 a dispărut la bordul occidental.

În Ianuar—Aprilie 1905 s'a urmărit peata cea mai mare, din câte s'au înregistrat până atunci dela organizația serviciului fotografic la Observatoriul din Greenwich (1873).

Ea figura deja pe un clișeu prins în 7 Ianuarie.

Trecerile prin meridianul central avură loc în 8 Ianuarie, 4 Februarie, 4 Martie și 1 Aprilie, adică în 4 rotații consecutive. A durat mai bine de 90 zile o persistență lungă, căci petele cele mai trainice de până aci, au durat vr'o 75 zile. La început 173000 km. de lungă, ea scăzu treptat.

Abatele Moreux dela Observatorul din Bourges a putut-o urmări, cu o simplă lunetă, până în 6 Aprilie.

La observatorul din Mendon, din Greenwich și la numeroase altele, ea a fost fotografiată zi de zi, pentru a urmări transformările nucleului, cari erau numeroase și rapide, oferind din zi în zi schimbări considerabile.

Perturbații magnetice s'au înregistrat în 5 Ianuarie, 3 Faur și 3 Martie.

O frumoasă auroră boreală s'a observat din Anglia în 3 Faur.

În Oct. 1905 s'a văzut grupa cea mai mare de pete, din câte s'au înregistrat de când se observă în mod științific Soarele.

Ea apăru în 14 Oct. la bordul oriental al Soarelui. Abatele Moreux dela Bourges îi evalua diametrul longitudinal la 195000 km. Se remarcă vr'o sută de nucleuri mici și penumbre în plină agitație. Waterschoot von der Gracht dela Haga o descrie așa: „Grupa actuală m'a frapat prin detaliul complicat al curenților fotosferiei formidabili, ce inundau petele și prin claritatea, cu care formațiunile penumbrei se continuau în nucleuri. Special, în peata aproape centrală a grupei, tot nucleul era umplut de filamente, ce se continuau din curenții penumbrei. Singura parte ceva mai neagră a nucleului se găsea într'un vârtej deschis, tocmăi lângă o punte îngustă, care ca o trombă răsucită se avânta să prindă panașul de flacări ce descindea de partea cealaltă.”

Două aurore boreale au fost observate din Anglia în Octombrie iar o a treia în 15 Noembrie.

*

Se știe, că acul magnetic al busolei se orientează într'o linie nord-sudică, numită meridian magnetic. Dar cetitorii nu vor fi prea știind, că acul nu rămâne nemișcat în acest meridian, ci în 24 ore face patru oscilări spre dreapta (Est) și spre stânga (West) meridianului.

Abaterea cea mai mare spre E. se constată dimineața, pe la ora 8. Apoi se oprește. Se întoarce, încet spre nordul magnetic. Trece mai departe. Se abate spre W. atingând maximum de abatere pe la 13h 15m.

Excursia aceasta, dela E. la W. se face deci în 5 ore și ceva, după anotimp. E prima mișcare.

Acul se întoarce apoi iarăși spre me-

ridian, îl trece și pe la 20h arată abatere spre E.

Asta e mișcarea a doua.

Dela 20h până 23h oscilează din nou dela E. la W. — Mișcarea a treia.

Dela 23h până în ziua următoare, la 8h, se întoarce iarăși dela W. la E. — Mișcarea a patra.

Fenomenul e general, pe întreg globul. Numai amplitudinea oscilațiilor diferă. Ea e mai mică între tropici (1'—2') și crește spre poli, dar nu proporțional cu latitudinea geografică.

În fiecare localitate, orele la cari acul își atinge maximum de excursie, fie spre dreapta, fie spre stânga, sunt așa de constante, încât observatorul își poate regula ceasul după ele.

Aceste oscilații diurne ale acului magnetic sunt produse de oscilațiunea diurnă a temperaturii, a electricității, a vaporilor de apă din atmosferă, a presiunii barometrice etc.

Dacă examinăm variațiunea mensuală, ajungem la aceeași concluziune: Oscilațiunea e mai slabă iarna și mai pronunțată vara.

Iată un mic tablou al acestui fenomen, pe câțiva ani din urmă, la trei stațiuni:

Anii	Greenwich	Paris	Milano
1905 . . .	8',50	9',89	7',10
1906 . . .	8',16	9',64	6',56
1907 . . .	8',48	9',93	6',56
1908 . . .	8',01	9',55	6',34
1909 . . .	7',61	8',82	5',19
1910 . . .	7',46	8',50	3',79
1911 . . .	6',57	7',68	3',08
1912 . . .	6',18	7',36	3',26
1913 . . .	6',28	7',77	4',11
1914 . . .	6',38	7',76	4',68
1915 . . .	8',46	8',78	6',02
1916 . . .	9',08	9',85	6',53
1917 . . .	9',99	11',15	9',22
1918 . . .	9',90	10',37	8',17
1919 . . .	9',33	10',15	8',07
1921 . . .	8',90	9',45	7',20
1921 . . .	8',03	8',59	5',66

Din acest tablou mai putem ceti, că valoarea medie a oscilațiilor e în conexiunea directă cu activitatea solară. Fenomenul e foarte pronunțat pentru anul 1917, când și maximum activității solare a fost foarte pronunțat.

Minimum în 1911 și 1912.

Vom vedea, că pe timpul vijeliilor solare, se produc mari perturbații și în magnetismul terestru. Acul magnetic își perde echilibrul și scapătă când într'o parte, când în alta, ca cetățeanul turmentat, făcând oscilații de zeci de minute.

*

Acum putem trece la problemă.

Ce variații produc, în fizica globului, fluctuațiile furtunoase ale activității solare?

Fluctuațiile furtunoase din Soare produc variații furtunoase în receptorii planetari, deci și în receptorul format de globul nostru.

În ce constau acele variații furtunoase?

Să vorbească faptele.

În 1 Septembrie 1859 doi astronomi englezi, Richard Carrington și Hodgson, observau Soarele, independent unul de altul. Primul studia imaginea astrului, reflectată pe o paravană. Al doilea o studia prin privire telescopică directă. De odată le străluci o lumină orbitoare din mijlocul unei grupe de pete. Conflația luminoasă dura, cu mici modificări, dela 11h 18m la 11h 23m, punând în uimire pe cei doi observatori. Hodgson asemăna fenomenul cu apariția schintei-toare a stelei Vega în câmpul telescopului.

Ei bine! Chiar în acelaș moment, o perturbație magnetică importantă fu înregistrată de aparatele observatorului din Keo, unde lucrau Carrington și Hodgson. Acul magnetic făcu salturi extraordinare, în curs de oră și mai bine. Perturbația se simți peste globul întreg. În multe locuri, liniile telegrafice încetară de a funcționa. În Washington și Philadelphia telegrafistii simțiră unele isbiri și câteva aparate prinseră foc.

În noaptea următoare, pământul se înroși cu focuri de auroră polară, după cum se semnală atât din Europa, cât și din America, cât și din alte părți: din Roma, Calcutta, Cuba, Australia, America de Sud.

În 4 Februarie 1872 s'a produs un obstacol în Franța, Italia, în toată Europa, în toată America, peste globul întreg. Această perturbație a format obiecte de studii remarcabile: în Franța prin Tarry, în Italia prin Tacchini, în Germania prin Foerster. Au fost admirate aurore boreale splendide. Manifestațiile corespundeau cu prezența de pete solare numeroase și de protuberanțe înalte, observate în Roma de Societatea Spectroscopiștilor Italiani, fondată chiar în acel an.

În 3 August 1872: observație analogă, făcută de astronomul Young în Statele Unite cu privire la o grupă formidabilă de pete solare, de paroxism în cromosferă, exploziuni de protuberanțe. În acelaș timp s'a produs pe pământ o perturbație magnetică și deranjament în transmisiunile telegrafice.

În 17—18 Noembrie 1882. Una din petele solare cele mai colosale, din câte au fost măsurate până atunci, a traversat discul solar din 12 la 25 Noembrie 1882. Trecând prin meridianul central în 18, peata oferia atunci un maximum de

extenziune, având peste o sută mii de km. și fiind vizibilă cu ochiul liber.

Ei bine, în 17 și 18 Nov. globul pământesc fu sediul unei furtuni magnetice. În Statele-Unite, liniile telegrafice încetară de a funcționa. În Franța, în Anglia, instrumentele magnetice înregistrau oscilațiuni fantastice (salturi de 40, 50, 60 minute amplitudine). Maximul perturbațiunii s'a manifestat simultan în Franța, Anglia și Capul Horn.

Numeroase aurore polare.

În 25 Iunie 1885 furtună analogă, studiată de către Adamus și lordul Kelvin,

În 9 Ianuar 1886 altă furtună magnetică. Oscilații de 53' în declinațiunea acului. Auroră boreală în Scoția. Grupă de pete mari, vizibile cu ochiul liber.

În 18 Septembrie 1896 fenomene analoge.

În 31 Octombrie 1903 s'a răspândit un vifor magnetic, de violență remarcabilă, peste întreg pământul. Aparatele magnetice făceau salturi cu începere dela 6h. până la 22h. Liniile telegrafice au fost afectate pretutindeni. Din Paris nu se putea telegrafia la Dijon, Nantes, La Rochelle, Bordeaux, Toulouse, Montpellier, Marseille, Nizza și toate regiunile învecinate. Tot astfel se întrerupse comunicația cu Spania, Portugalia, Italia, Anglia, Tunisia și America. Inseși cablurile submarine erau influențate. Aurori boreale intense se zăreau în America și țările scandinave.

În acelaș timp, Soarele era extrem de agitat. Fotosfera ferbea de făclii și pete numeroase, din cari una sdravănă, tocmai în 31 trecea prin meridianul central al globului solar.

Belgia, Germania, Austria, Italia, Spania, Portugalia semnalau aceleași fenomene. Pe liniile Anvers și Bruxelles cu Londra și Paris, diferența de potențial s'a evaluat la 114 volți.

Dintre insulele britanice, fenomenul s'a resimțit în sudul Angliei și în Irlanda. Transmisiunile telegrafice prin tuburile submarine au fost reduse la 5 cuvinte pe minută.

În Statele-Unite fenomenul a afectat marile cabluri de abord și apoi toate firele telegrafice. Perturbațiunea a durat 8 ore și în momentul de maxim s'a constatat o forță de 675 volți, — suficientă pentru a omorî un om — fără ca firele să fi fost în comunicație cu ceva baterie. În New-York liniile telegrafice și telefonice încetară serviciul.

Telefonul interurban s'a întrerupt. Operațiile la Bursa din Wall Street au fost contrariate. Dinspre vest, comunicațiile au fost curmate total.

La 2 ore dimineața o splendidă auroră boreală ilumina cerul și peste 200.000

persoane s'au sculat să contempleze fenomenul.

Această paralizie aproape generală, dar din fericire de scurtă durată, în rețeaua liniilor telegrafice, va rămânea totdeauna memorabilă în analele electricității și ale astronomiei.

În 9—10 Faur 1907. Te miri ce ziare străine și după ele câteva de ale noastre reproduceau, pe la mijlocul lui Faur 1907 nostimada „senzațională“, că un oarecare profesor american a descoperit pete în soare, de 3 miluri și jumătate, paralel cu lumina solară nordică.

Milul american fiind de 1600 m. ar urma că petele „senzaționale“, descoperite de profesor, ar avea dimensiunea de vr'o 5½ km.

În realitate, erau fenomene incomparabile mai vijelioase, decum le transpira fama din știrile ziarelor.

Dehalu, astronom la Observatorul din Cointe (Belgia) publică în presa științifică următorul aviz:

„O furtună magnetică, de violență extremă, s'a manifestat în 9 spre 10 Faur 1907. Durata n'a fost prea lungă (dela ora 18 în 9 Faur, până la ora 3 în 10 Faur), dar deviațiunile acului au fost atât de mari, încât în repetite rânduri au depășit întinderea câmpului, ce-l are înregistrorul fotografic, neputând fi, prin urmare, surprinse în întregime. Această furtună magnetică coincide cu prezența unui grup impozant de pete pe discul solar și e cea mai remarcabilă dela 31 Octombrie 1903 încoace“.

În 10 Faur, Societatea Astronomică din Franța¹ fu avizată că o perturbație magnetică, foarte intensă, a agitat toate busolele Observatoarelor din Franța, Anglia, Belgia, Germania, Italia, Spania etc. Câteva zile mai târziu s'a știut, că tot așa s'a întâmplat în Statele-Unite și prin multe alte țări. La Observatorul magnetic din parcul Saint-Maur, lângă Paris, acul declinațiunii, ale cărui oscilațiuni zilnice abia fac câteva minute, începu să salte și în curs de 24 ore avu digresiuni de un grad și jumătate în amplitudine. O depeșă dela Pic-du-Midi semnală că perturbațiunea și acolo a trecut de un grad. La Observatoriul din Keco, lângă Londra, acul magnetic a atins punctul de 57' spre vest, în 9 Faur, la 8h 34m seara. Apoi reveni spre răsărit, percurgând un unghiu de 1° 13', ce-l atinse la 8h 45m.

În timp ce magnetismul terestru era cuprins de un paroxism ca de friguri, Soarele dădea semne de activitate extraordinară. Pe suprafața-i ferbeau pete uriașe și tocmai în meridianul central o

¹ Vezi *Bulletin de la Société Astronomique de France*. Paris, 1907, p. 154—8.

peată era destul de sdravănă pentru a fi zărită cu ochiul liber prin negura atmosferei noastre. Tot astfel era și cu o a doua, resfirată pe discul solar. Faptul era cu atât mai demn de atențiune, cu cât maximul periodic de 11 ani al fluctuațiunii solare trecuse mai bine de un an. Acum începea un maximum secundar.²

Drept nouă verificare a acestei corelații, în noaptea perturbației magnetice, s'au resfirat aurori boreale de frumuseță splendidă pe cerul de miazănoapte.

În Anglia, Irlanda, Scoția, manifestația fu admirabilă. Dela 20h până la miezul nopții un arc majestos se întindea, în colorii de opal, peste constelațiile Ursei Mari, Cassiopei, Bălaurului, Andromedei, Lebedei, transformându-se câte odată în draperie flotantă, decorată cu colorii de curcubeu. Raze palide de lumină tremurau până către Pleiade și Orion.

Centrul manifestației era la nordul magnetic.

În 25 Septembrie 1909, la Paris și în toată Franța, Belgia, Germania, Engiltera, în toată Europa, Azia, Africa, America, Australia, pretutindeni, cu alte cuvinte, comunicațiile telegrafice și telefonice au fost întrerupte. În Paris, de exemplu, fu imposibil de a asigura transmisiunea depeșelor, începând dela 12h până la 21h. Sincronismul dintre aparatele postelor de expediție și aparatele postelor receptore se deranja în tot momentul. Intenzitatea curenților telurici era de 50 miliamperi, în timp ce aparatele funcționează cu 10—12 miliamperi. Globul terestru întreg fu scufundat într'un câmp magnetic de intenzitate puternică, înneecat, așa zicând, într'un ocean dinamic.

Ei bine, nimeni, sau aproape nimeni, nu s'a sinchisit de cauza astronomică a perturbației. Ripoterii gazetelor acuzau pe domnișoarele dela telefon, interogau funcționarii dela telegraf, pe șefii secțiilor dela postele centrale, pe inginerii societăților electrice și ai căilor ferate, pe administratorii companiilor etc. și toată lumea putu constata, prin jurnalele din 25 Septembrie și zilele următoare, că nimeni nu s'a cugetat la Soare.

Cu toate aceste, aurore boreale magnifice au ilustrat această efervescență magnetică, aurore vizibile aproape, pretutindeni, chiar și din împrejurimile Parisului.

² Grupul principal de pete solare, ce a trecut prin meridian în 9 Faur, cuprindea o regiune de 216.000 km., de 17 ori mai lungă decât diametrul Pământului. Peata cea mare a grupului măsura 48.400 km. în diametru, adică de patru ori diametrul Pământului (iar nu 5 km. jumătate!).

Totuși nu era îndoială, că marele culpabil era Soarele.

O grupă importantă de pete, încunjurată de făclii, ajunsese la bordul oriental al Soarelui în 17 Septembrie și înaintase treptat spre meridianul central al emisferei întoarse spre noi, prin rotațiunea astrului. În 19, această grupă creștea repede. Spectroscopul arăta, de altă parte, erupții violente. Grupa enormă deveni vizibilă în ochii liberi. Trece prin meridianul central al Soarelui în dimineața zilei de 24 Septembrie, și-a continuat cursul spre bordul occidental și dispăru din vedere la 1 Octombrie. Perturbația magnetică s'a produs cam la 30 ore după trecerea grupei prin meridianul central, fie că undulația specială, emisă de Soare, reclamase aceste intervale de timp, pentru a percurge cele 150

milioane de km., fie că transmisiunea se face cu iușeala luminii, dar e produsă de o regiune a activității solare, situată în dărăptul grupei de pete, făclii, protuberanțe, filamente etc.³

După aceste fenomene comice putem trece la încercările omenești de a le interpreta.

Gavril Todica

³ Vezi: *Flammarion* „Magnétisme interstral. La communication magnétique entre le Soleil et la Terre”. In *Bull. Soc. Astr. de France*, 1914, p. 2—8.

P. Fényi S. J. Erscheinungen auf der Sonne und magnetische Störung am 25 September 1909.

Și numeroase alte memorii și notițe reșitate în revistele de astronomie, ce se publică în Italia, Belgia, Germania, Anglia, Statele-Unite etc.

Raportul dintre două culturi

Nu-mi aduc bine aminte cine — nu demult — constată într'un articol substanțial publicat în coloanele unui ziar românesc, contrastul din ce în ce mai evident, între directiva pe care după război, a început s'o urmeze literatura maghiară din Ungaria, și dintre directiva urmată de literatura maghiară din Ardeal. Constatarea fusese făcută mai înainte, cu multă durere, chiar la Budapesta, și se căuta acolo, prin acest strigăt de alarmă, nu numai să se atragă atenția asupra acestei primejdioase sciziuni, ci se căutau, pare-mi-se, și mijloacele pentru a o înlătura. Autorul suszisului articol, bine informat, arăta cum prima directivă se alimentează și azi din tradiția germană, și are ochi îndreptați spre Berlin, iar a doua, sub influența, de bună seamă, a lui Ady Endre, caută cât mai dese inspirațiuni din literaturile latine în general, și din cea franceză în special. Evident că pe această bază se poate crea o apropiere între cultura noastră și cea reprezentată de literații maghiari din Ardeal. Rezultatul a și început să se vadă. Cine dintre noi n'a luat act cu bucurie de conferința de deschidere a sezătorii Soc. maghiare „Helikon” a distinsului conte Bánffy, al cărui titlu așa de sugestiv „Spre unitatea spirituală” făgăduiește atât de mult? După ce arată în câteva cuvinte rolul acestei societăți, al cărei scop este „de a căuta prin un comun acord, ceea ce unește, ceea ce leagă — și sprijinindu-se unii pe alții în această inspirațiune a artei pentru ea însăși — să creiem armonia muncii în comun” adaugă: „S'ar putea vedea în încercarea noastră însă, și o reacțiune im-

potriva *bolii morale a epocii actuale*, exprimată în exagerata diferențiere, și care duce astăzi la dezagregarea intelectualității umane. Este aci o luptă a tuturor contra tuturor: avem sub ochi priveriștea grupurilor cari se înfruntă cu tot mai aprigă dușmănie și cari se îndușmănesc, nu numai în planul artei, ci în toate planurile activității omenești, îndemnând pe oameni la luptă și la ură.”

Cuvinte adevărate și profunde!

La ce se va fi gândit distinsul conte când a pronunțat aceste vorbe, nu știm. Eu însă mă gândesc deseori la un caz specific de manifestare furibunde a „*acestei boale morale*” de care se vede că suferă, să zicem, o parte din intelectualii din Ungaria. Citiți vă rog, recensia făcută asupra cărții lui P. Istrate, Kyra Kyralina, în „*Protetáns Szemle*”, (Bpsta, 1928, XXXVII, 4, pg. 291—299). Ascultați vă rog, pe propovăduitoarea isterică a urii sălbatică: „Intotdeauna ai un sentiment chinuitor când trebui să auzi despre calitățile adversarului norocos. (Aceștia suntem noi, Românii!) Dar dacă adversarul — între mulți alții — e cel mai nevrednic; dacă față de norocul său stupid numai conștiința superiorității noastre intelectuale, a culturii noastre superioare ne dă mângâiere; atunci faptul că vezi desmănițată această inferioritate a adversarului își poate zgudui pentru un moment, credința pusă în viitor.” (pg. 291)¹

Stimată cocoană, oricine vei fi D-ta, care vorbești cu atâta înfumată prezum-

¹ Traducerile din această recensie le dauresc amabilității dlui C. Daicovici.

ție de nediscutată superioritate a culturii poporului căreia îi aparții, nu uita mai întâi că adevărata cultură se manifestă prin simțul sigur și elegant al măsurii în toate, prin acea discreție generoasă, care e în stare să se bucure nițel, nu să urle de durere, când constată calitățile culturale chiar ale adversarului „cu norocul stupid”. Nu uita că în această privință Valahii pe care-i ucizi cu disprețul D-tale, sunt în această privință mai înțelepți, deci mai culți ca D-ta, căci ei laudă și admiră din literatura maghiară ce e vrednic de laudat și de admirat, nu uită că ei joacă la teatrele lor piese unguerești de valoare, ceea ce denotă la ei și obiectivitatea, și înțelegerea și „cultura” de care D-ta ești — vai! — atât de total lipsită. Căci un om cu adevărat cult se bucură sincer de orice manifestare superioară de artă oride unde ar veni ea.

Și apoi, nu uita, stimată recensentă, să citești cândva cartea lui Erdély Jenő („Maghiarimea din Ungaria și din statele successorale”) care dovedește că acea cultură — atât de superioară — pe care o aperi D-ta, acea cultură atât de extramaghiară, a fost datorită poate mai bine de 80% atâtor fii adoptivi, smulși dela toate popoarele cari trăiau alături de voi, grație — trebuie s'o mărturisesc — abilității noastre de a vă însuși pe cei mai rășăriți fii ai neamurilor conlocuitoare cu voi. Și nu uitați că printre acestea e și valahul Nicolae-Nicolaus Olahus — restauratorul catolicizmului maghiar și întemeietorul școlilor noastre naționale, cât și alătura de el, mulți alții cari n'au pus serviciile lor în slujba culturii noastre. Așa că nu s'ar cădea să aveți atât dispreț pentru nici una din națiunile cari și ele, în felul lor, și — poate — împotriva visului lor — au contribuit la afirmarea culturii voastre — de care sunteți atât de mândri. Dar să lăsați recensenta să-și exhale mai departe furia ei atât de puțin culturală. Intr'adevăr iată ce spune chiar la pagina următoare (292): „Între pe-reții academiei maghiare a lui Szécheny nu cred să mai fi fost vre-odată un public mai frânt de durere, ca acela care a ascultat cuvintele conferențiarului...” (care spunea ce valori literare și artistice românești adăpostește Parisul).

Va să zică faptul că la Paris o Elena Văcărescu, și Marta Bibescu, o contesă de Noailles, un P. Istrate, cari ne fac cinste prin scrisul lor, vecinilor noștri „atât de culturali” le dă crampe de durere. Faimoasă concepție de cultură vor mai fi având vecinii noștri Unguri. Dar nu le fac desonorare de a-i crede pe toți că împărtășesc sentimentele așa de exagerate ale D-nei (sau D-rei!) Gramantie Margareta (Așa se numește recensenta), senti-

mente cari, dacă ar fi răspândite ar duce într'adevăr, după vorba contelui Bánffy, la „dezagregarea intelectualității umane“.

Dar stați nițel. Durerea recensentei, durere pe care mi-o închipui intermitentă ca o strașnică durere de măsele, n'a durat mult. Iată ce ne mărturisește Domnia sa: „In starea aceasta sufletească ce mă apăsa, am luat în mână cartea celui mai interesant dintre indivizii listei dela Paris, a lui P. Istrati, pentru ca, după ce am citit-o până la capăt, (în traducere maghiară, bineînțeles căci culta recensentă nu știe franțuzește) s'o las la o parte, cu conștiința liberată și triumfătoare. Nota aprecierii lui Romain Rolland ne dă dreptul ca prin opera acestui singur scriitor să judecăm toată cultura românească din Paris. Și dacă acestea sunt armele culturale cu care România crede să poată dărâma bastionul de oțel al talen-

tului și puterii de voință ungurească, atunci nu e nici un motiv, să ne fie teamă.”

Imi închipui pe recensenta dând din picioare de bucurie că a găsit fiartă cartea lui P. Istrati pe care R. Rolland o găsește de talentul unui Gorki. Și toate acestea numai fiindcă autorul a avut nenorocul să fie născut undeva în România. Vai ce ridiculi ne face ura oarbă! Tot ea îl va fi făcut și pe dealtfel talentatul Beithinus să declare cu tot seriosul, în istoria sa, că Mihai Viteazul „puțea”, nu de alta, dar fiindcă era și el doar un „büdös oláh”!

Dacă și în planul artei pure pot avea loc asemenea manifestări de ură canibalică atunci nu-mi pot face decât o lamentabilă idee de cultura aceea budapestană în numele căreia se răsboește ridicula (sau D-ră!) Margareta Gramantice.

Tib. Boldur

O placă pentru memorandiști

În ziua de 25 Maiu a. c. s'a desvelit o placă de bronz întru vecinica pomnire a memorandiștilor. Placa a fost ținută pe unul din pereții interiori ai salonului Cercului Militar de aici, deci în fosta sală a „Redutei”, localul în care s'a desbătut odinioară istoricul proces. În vremurile mai vechi tot în aceeași sală se țineau ședințele Dietei ardeleni; dintre zidurile ei mucegaite plecau deci conspirațiile „celor trei națiuni recepte” împotriva elementului etnic românesc de dincoace de Carpați. În frigurile răzmiriții din 1848—49 tot aci se votă unirea Ardealului cu Ungaria și înscrispția care avea misiunea de-a eterniza sclăvia noastră politică își rânji caracterele grafice la trecători până în 1918, anul în care românismul a intrat în circulația istorică mondială cu toată plenitudinea frților sale. După unire, sala a fost stropită cu aghiazma dreptății istorice triumfătoare. Din simbol al împilării și al prepotenții sistematice s'a transformat într'un cald cămin ostășesc pentru garnizoana orașului Cluj. Dar, fiindcă dracul era bătrân, crucea trebuia repetată. Pentru a o purifica de ultimii microbi ai feudalismului maghiar, agresiv până la absurd în veacurile trecute, sala trebuia să mai treacă prin actul de pocăință al unui nou botez. Placa de bronz, care va transmite urmașilor noștri ciorchina de eroi din 1892 are această nobilă semnificație.

Pentru mulți dintre noi însă însemnătatea actului săvârșit în 25 Maiu se reduce la această reparare târzie a nedreptăților istorice, este un fel de cunună de flori proaspete pe niște morminte uitate și — atât. Cred

că o asemenea concepție despre valoarea comemorărilor de ordin național-politic este profund greșită. Pioasele educeri aminte, părăstasele pentru odihna marilor noștri răposaji numai atunci vor fi „primite” când din atmosfera mistică a comemorărilor se desprinde întreg *testamentul politic* al celor dispăruți. Când se desprinde nu numai ca o simplă constatare istorică, menită să sporească plăcerile noastre intelectuale, ci ca un izvor de orientare sigură pentru clipele actuale. Firește, afirmația noastră e cu atât mai justă cu cât se referă la comemorări de evenimente ca cel al procesului Memorandului, eveniment care a pus odinioară, în discuție europeană, înșas problema conservării noastre ca rasă.

Încercând să asimilăm toată semnificația procesului, să vedem care este *testamentul politic* al generației memorandiștilor. Pentru a-l defini în termeni clari, simțim trebuința de a face o scurtă reprivire istorică asupra evoluției politice a Românilor ardeleni în veacul al XIX-lea.

Înainte de revoluția din 1848—49 Români din Ardeal nu existau decât ca o simplă masă etnografică amorfă. Erau o simplă turmă de iobagi, fără conștiința politică a unei misiuni distincte, aici, la porțile Răsăritului, un simplu conglomerat de indivizi cu trăsături fiziologice asemănătoare. Revoluția avu darul de-a electriza această turmă, de-a o caracteriza într'un sens lămurit, înzestrându-o cu acel *politicum*, fără de care noțiunea de naționalitate este o simplă bășică de săpun. În vârtejul evenimentelor ei ireductibilul antagonism româno-maghiar primi o de-

finiție clară; pentru prima dată se accentuă necesitatea mobilizării tuturor conștiințelor românești împotriva rasismului maghiar cutropilor. Cu tot caracterul ei violent însă, revoluția, întrucât n'a obținut rezultatele practice așteptate, nu poate fi considerată altfel decât ca o imensă *protestare colectivă*. Mai mult: cu două decenii în urmă exponenții rasismului maghiar credeau că înșas *amintirea ei* a dispărut din sufletele românești. Ingratitudinea austriacă, dovedită prin împăcarea împăratului cu Ungurii, la 1867, avea să sufoce definitiv această *amintire*. Prin conspirația care se puse la cale atunci, împotriva minorităților etnice ale monarhiei, se ținea tocmai așternerea unui vâl de plumb peste rările deschise în 1848. Ungurii aveau acum motive de jubilarie: inexistența noastră politică părea asigurată pe veci.

Dar bucuria le fu de scurtă durată: veni memoriul adresat împăratului la 1892 și acest pas al Românilor ardeleni fu ca un fel de bombă aruncată într'un ospăț de satrapi. Se iscă imediat panică în rândurile celor ce ne căutau prohodul apropiat și mecanismul justiției feudale pregăti îndată funia de strângulare pentru „agitatori”. Numai cât focul care se aprinse din nou nu putea fi „localizat”. El se întinse cu iujeala fulgerului pe întreg Ardealul locuit de Români, iar poezia populară, care răspândi numele „acuzațiilor”, dădu acțiunii lui Ioan Rațiu și a tovarășilor săi valoarea unui *plebiscit*. Liniștea săpânilor noștri fu tulburată din nou, iar opinia publică mondială își însuși problema desrobirii noastre cât mai grabnice. Tot atunci se produse acel sentiment de solidaritate între popoarele subjgate de monarhie, din care s'a desvoltat după 1918, Mica Antantă.

În focul debaterii procesului Dr. Ioan Rațiu pronunță fraza celebră: „existența unui popor nu se discută se afirmă” și cred că acesta este *testamentul politic* al generației lui de mucenici ai ideii naționale. Să mai insistăm asupra profunzimei acestui precept de viață națională? E de prisos. Datoria noastră este aceea de a-l realiza în întregime, adică de-a organiza pe temelii eterne existența noastră afirmată în mod integral în cursul războiului mondial. N. Buta

Către abonați!

Intrând într'a doua jumătate a anului rugăm onor. noștri abonați să bi nevoiască a ne remite neapărat cu poșta, sau prin vre-o bancă din Cluj costul abonamentelor până la finele anului, ca să putem face față tuturor nevoilor de apariție. „Societatea de mâine” s'a aprovizionat pe întreg anul curent cu o hârtie de calitate superioară din care am comandat o cantitate mai mare dela fabrică, și suntem obligați a face la timp plățile.

N'am trecut cu Negru-Vodă...

*N'am trecut cu Negru-Vodă peste munte
ci rămas-am pe Târnave și pe Mureș și pe Olt
să rabd, să lupt, să m'ofelesc, să mă revolt,
să 'nfrunt: —*

*sasul, săcuiul, unгурul crunt...
s'ajung, după veacuri, din coadă în frunte...*

*pe- aici vecuit-am cu stave, cu turme,
pe șesuri, prin codri, pe piscuri de cremene...
n'a fost om cu min' să s'asemene
în lupta cu muntele, în umblet pe creste...
darnic lăsat-am, prin timp, ca 'n poveste
nume romane și dacice doruri și urme...*

*N'am trecut cu Negru-Vodă peste munte,
ci rămas-am, în dârjenii crunte,
să lupt
neîntrerupt,*

*să pornesc în uriașe cruciade
în oștile lui Ion Huniade,
să-l primesc la Bălgrad, cu alai,
ca pe un nou crai
pe furtunosul voevod Mihai...*

*Cu Horia și Cloșca murit-am pe roată
pentru românimea toată...
aprins-am mulțimile de uri și curaj
pe Câmpia Libertății la Blaj...
în rândurile moșilor mândri și crunți
alături de Iancu luptat-am în munți...*

*apoi,
ieșit din al popoarelor război,
în ruptă tunică, numai răni și noroi,
tot mie mi-a fost dat, într'un nebun avânt,
întâiul steag românesc să-l împlânt,
cu mâinile amândouă,
pe Alba-Iulia Vremilor nouă...*

A. Cotruș

ACTUALITĂȚI

Drepturile și datoriile studenției

În lupta lor națională studenții nu trebuie să lovească în cultura nici unui popor — oricare ar fi el, — ei însă au datoria să păzească drepturile culturii naționale, în orice împrejurare.

Cultura franceză a avut mare înrăurire asupra dezvoltării culturii românești, influența culturii franceze în țara noastră a fost atât de mare, încât dacă unii francezi găseau că ei au o a doua patrie: România, mulți români găseau la fel, că a doua lor patrie este România.

Influența franceză nu se datorește numai afinității de rasă între aceste două popoare, latinitatea lor, cât împrejură-

rilor istorice, care au început să se desemeze din timpul epocii fanariote.

Singurul bun ce a rezultat din epoca fanariotă e introducerea culturii franceze în principatele românești.

Domnii țării române în epoca fanariotă erau aleși din grecii cari înconjurau pe Sultan pe acea vreme și care îi conduceau afacerile externe ale imperiului otoman. Acești greci trebuia să știe limba franceză pentru relațiile diplomatice, așa că domnii români, cari înțelegeau că nu pot da altă carieră mai bună fiilor lor, își trimeteau odraslele în Franța, sau aduceau profesori francezi

să le învețe copiii, pentruca, trecând prin serviciul diplomatic al Turciei, să aibă putința să ajungă, mai târziu, domnitori în principate. Boerimea românească a crezut de cuvântă — și foarte bine a făcut — să imite pe Domn, și să dea cuconilor o cultură franceză. Acești fii ai boerimei muntene și moldovene, venind în Franța pe timpul când în spiritele Francezilor pătrunsese ideile marilor reforme sociale, sau sub influința profesorilor francezi crescuți în aceleași noi idei, au fost ușor intuziasmați și stăpâniți de înaltele ideale umanitare de pe atunci, și, intrând în viața publică a principatelor, au semănat ideia răsturnării ordinii sociale, a ridicării poporului, ideie, care ne-a deosebit de Greci și Turci, și a reînviat conștiința națională.

Nenorocirea numai, a fost că această educație franceză s'a întins tot mai mult în dauna ridicării unei culturi naționale, în dauna ridicării culturii românești.

Dacă o parte din pătura cultă românească a înțeles, dela început, care poate fi scopul unei educații franceze, și a lucrat pentru dezvoltarea și a culturii române, apoi o mare parte din acești oameni culti n'au putut înțelege această delicată chestiune și au întrebuițat cultura franceză în așa mod încât cu timpul s'au deosebit cu totul de masa poporului. În acele vremi ne fiind o literatură românească s'a introdus în locul ei literatura franceză, gustul s'a format pentru literatura franceză, și mai târziu când s'a ridicat și o literatură românească, literatură care purta pecetea poporului român, în care se oglindea viața românească, n'a putut plăcea păturei de sus înstrăinată de neamul nostru, ne mai putând înțelege sufletul poporului românesc. S'a creiat, astfel, trista și unica situație a literaturii române, de a nu fi sprijinită de însăși pătura cultă națională. Firește, la început limba românească nu era încă atât de curată, atât de bogată, ortografia nu era stabilită, iar literatura, tînără încă, nu putea fi la înălțimea literaturii franceze ce dura deja de atâtea secole, însă această pătură nu-și putea da seamă de aceste lucruri, ea a rămas cu convingerea că limba românească e o limbă inferioară, este lipsită de frumusețe, nu e capabilă de a îmbrăca orice gândire, că nu se poate scrie nimic frumos în limba românească. Cu timpul depărtarea între popor și „elita“ sa făcându-se din ce în ce mai mare, compătimitarea intrucâtva dela început pentru sărăcia limbii române, s'a transformat în dispreț. Nici astăzi literatura românească nu e înțeleasă, nu e gustată, nu e prețuită, nu e sprijinită de pătura noastră superioară, ceea ce influențează deosebit de

mult asupra dezvoltării literaturii noastre, și a culturii noastre în general.

Nu e vorba, renașterea poporului român o datorim generației dela 1848, care s'a cultivat în Franța, Unirea principatelor și unitatea poporului român o datorim lui Napoleon al III-lea și poporului francez, legislația țării și organizarea școlilor române, le datorim legislației și programelor cursurilor franceze. Chiar noi studenții ne facem aproape întreaga cultură științifică din cărțile franceze; pentru formarea gustului frumosului în literatură, pentru plăcerile estetice superioare, pentru cunoașterea și aprofundarea diferitelor probleme sociale și umanitare, pe care mica și tinăra noastră literatură științifică încă nu ni le poate da, cetim și literatura franceză, mai mult, cunoscând mai bine limba franceză și noi ne având traduceri suficiente — cetim toate operele străine după traducerile franceze. În fine, iubim limba și poporul francez cu toată sinceritatea și avântul tineresc, pentru frumuseța și valoarea lor, pentru tot ce datorim, dar cât privește ce datorim culturii franceze și ce dăm francezilor pe acest tărân, trebuie să ne oprim aici.

Datorim Franței, sora noastră mai mare, iubire și recunoștință nestrămutată, însă nu trebuie să învățăm limba și istoria Franței decât pentru a mări iubirea și recunoștința ce i-o datorim, și nu trebuie să întrebuițăm limba și cultura franceză decât pentru a ne cultiva și noi, a ne desvâli facultățile sufletești și intelectuale, pentru a lucra la dezvoltarea limbii și culturii românești, să aplicăm ce am învățat.

Să vorbim și să scriem limba noastră, care e atât de frumoasă și dulce, după cum ne-au spus, nu numai eugetătorii și mănuiitorii acestei limbi, dar străinii cum sunt Quinet și Hoffmann, și să nu întrebuițăm limbi străine decât în vorba cu acei ce nu știu românește.

Dacă e cineva care ne spune că ar trebui, drept recunoștință să nu adoptăm numai cultura ci și limba francezilor, ar trebui să ne sfătuească să le adoptăm și caracterul și numai atunci, de abia, vom vedea cu toții cum trebuie să ne iubim limba și neamul. Vom vedea că francezul își iubește patria până la exaltare și limba până la șovinism.

Să iubim Franța, limba ei, civilizația ei și să luptăm din tot sufletul pentru dezvoltarea țării noastre, pentru limba și literatura românească, pentru cultura și civilizația României, pentru a ajunge și noi să fim demni de iubirea și respectul francezilor.

neral admisă întreaga activitate se îndreaptă asupra părții a doua: execuția. Atunci încep a se manifesta sub forme diferite, acțiunii care tind să îndeplinească opera concepută și prin muncă fără răgaz să se apropie cât mai mult de tipul ideal și neschimbător, care a dat viață ideii.

Să analizăm în scurt mișcarea dela 13 Martie 1906.

Ideia. Pericolul național de zdruncinare a unității naționale și de amortire a conștiinței de neam, născut din depărtarea păturei de sus de popor, din nepatriotismul ce plutește asupra noastră, din înținderea lipsei de cinste și conștiință între cetățeni, de lăsarea în părăsire, în întuneric și mizerie cea mai mare parte a acestui popor, țărănimea, a alarmat de mult sufletele bunilor români. Răul trebuie îndreptat, toți vedeau lucrurilor în adevăr cum sunt, și nimeni nu îndrăznea să-și dea pe față gândul. Minciunile convenționale se furișau și înăbușau orice conștiință și nimeni nu cuteza să-și smulgă masca. Pe toți îi cuprindea o frică și se fereau să se gândească mai mult la această nenorocire, căci prevedeau că, la un timp nepotrivit, toată această prăpastie din societatea noastră trebuia umplută cu cadavre.¹ Le era groază de o revoluție, ei fiind atât de nepregătiți, slabi, iar potopul de oameni dela țară, asupriți, capabili de răzbunarea cea mai crudă... Dacă vre-un *nebun* s'ar sculat să spună adevărul, atunci, cu toate că toți ar fi spus la fel, dacă ar fi fost mai curajoși și sinceri, l-ar fi ucis cu pietre pe bietul *nebun* și ar fi aruncat fiecare câte o piatră ca nu cumva vecinii să creadă că el e de părere cu *nebul*, și astfel, fiecare, la rândul său, temându-se de vecini a preferat să trăiască fără conștiință, în mocirla minciunilor convenționale.

Totuși răul trebuie îndreptat. Oamenii gânditori a țării și bunii români s'au hotărât să înceapă a ataca chestiunea mai întâi, în punctul cel mai depărtat. Au căutat să îndrepte privirile literaților asupra izvoarelor naționale de inspirație și de cultură, au dat naștere la curentele *naționaliste* și *poporaniste* în literatură. După ce aceste curente au luat o cale sănătoasă, s'au început acțiunile pentru ridicarea conștiinței naționale, dar firește, ele mergeau încet. Întâmplarea însă a forțat lucrurile.

În ziua de 13 Martie 1906 s'a realizat în adevăr redesteptarea conștiinței naționale în România. Acest lucru a fost subliniat și de d. profesor N. Iorga

¹ Să vede de aici că prevestirea lui 1907 nu mai era o minune în acel timp, ideea revoluției țărănești plutea în aer.

la Iași în ziua de 19 Martie 1906. Și acest lucru pe care nu l-ar fi putut face oamenii iubitori de neam, adânci gânditori, aprigi luptători în zeci de ani, l-a făcut o singură întâmplare, într-o singură zi.

Redesteptarea conștiinței naționale, a născut în inimile tinere românești idealul *unității naționale*.

Execuția. O seamă de bărbați inteligenți și conștiinți, literați, profesori, oameni de cultură, au luptat prin toate mijloacele să ridice sentimentul național, au făcut societăți, au ținut conferințe, au scris volume și articole de revistă, au biciuit amar elita noastră și totuși totul a fost de prisos. Mai mult, acum 2—3 ani² o societate de binefacere tot a elitei bucureștene: „Leagănul“, compusă cu aproape tot din aceiași membri ca și societatea „Obolul“, a dat în scop de binefacere o reprezentare în limba franceză cu piesa „Madame Flirt“. Spiritele s'au agitat și atunci, piesa a fost fluerată, dar lucrurile s'au oprit acolo. Pătura noastră de sus nu s'a arătat impresionată. Cu acea ocazie s'au scris articole violente și toți bunii români s'au pronunțat contra acestui fel de manifestări publice ale unor societăți românești, dar tot astfel, toate aceste scrieri și protestări n'au făcut nici o impresie asupra elitei Bucureștiului, iar după doi ani ne vine, iarăși cu o reprezentare de binefacere în franțuzește. Dacă studenții de data aceasta nu ar fi oprit reprezentarea și nu și-ar fi vărsat sângele, de sigur că peste alți doi ani, iar am fi înregistrat o nouă manifestare publică în franțuzește cu toate că și de data aceasta s'ar fi scris și dezaprobat, cu toată puterea, insulta adusă națiunii românești. Căci în acele manifestări nu se urmărea o manifestare pentru cultura franceză, pentru apropierea franco-română, sau pentru cunoașterea operelor clasice franceze, se jucau reviste, piese fără valoare literară, ușoare comedii bulevardiere.

Studenții de data aceasta au procedat cum nu se putea mai bine.

Au intervenit mai întâi pe lângă puterile Statului, care sunt datoare să vegheze asupra respectării drepturilor naționale, de a opri reprezentarea insultătoare a sentimentelor noastre naționale.

Guvernul n'a făcut nimic în privința aceasta, ba încă din ordinele, poate, a celor care nu erau în drept și dintr-o ambiție neghioabă, s'a adus forța publică pentru a înăbuși înălțătorea mișcare a studenților. Cu ce drept s'a trimis armata să împiedice pe studenți de a cânta „Deșteaptă-te Române“ în fața Teatrului

² E vorba de anul 1903—1904.

Național, când în acest timp acest Teatru era pângărit de înstrăinați de neam?

Numai după această provocare, numai după ce studenții au fost nesocotiți, insultați și loviți, au hotărât oprirea reprezentăției. Studenții au avut dreptate de a opri cu forța reprezentăția dată de societatea „Obolul“, fiindcă sunt cetățeni, și Statul, prin guvernul său, le-a nesocotit drepturile.

S'a făcut rău că s'a adus armata, fiindcă mulți oameni nevinovați au suferit și nu trebuie niciodată folosită armata românească pentru înăbușirea sentimentelor patriotice, însă petele de sânge de pe pavajul pieței și de pe zidurile Teatrului național nu se vor șterge niciodată și vor ține redeşeptată pentru totdeauna conștiința națională.

Nu, nu ajung câteva discursuri sau o carte, pentru a îndrepta un rău social adânc înrădăcinat, ci că în medicină să se opriască mai întâiu întinderea răului

și apoi să se procedă, cu încetul și cu mare băgare de seamă la vindecarea lui.

Ce au făcut studenții?

Au oprit, întâiu, odată pentru totdeauna pângărirea instituțiilor naționale și culturale ale țării și apoi, cu o muncă serioasă, având sprijinul profesorilor, literaților și tuturor oamenilor de bine, să lucreze pentru ridicarea și unificarea națională a poporului român.

Un bine nu sosește niciodată singur. Dar dacă nu te lupți pentru el, nici dreptul nu-ți vine singur.

Fapta studenției de astăzi, și a profesorilor cari au fost alături de ei, e măreață, e un eveniment istoric și cultural, iar faptul că puterea cu care ține lupta și astăzi e încă atât de mare, dovedește cât e de înrădăcinată în ei iubirea de neam și abnegația de sine, și ce mari speranțe de un viitor frumos, poate să-și puie România în ei.

N. Ghiulea

DISCUȚII ȘI RECENZII

Notițele mele:

Cărți, multe cărți...

Asupra Dai-Nipomului, cunoștințele noastre se înmulțesc. Pe mine personal, Iaponia mă interesează de mult. Găsesc că această țară, cu'n popor extraordinar de inteligent și plin de talent, ne va surprinde Europa, cu o adevărată renaștere a psihicului omenesc.

Arta Iaponiei îmi este cunoscută. Mi-a corbit mult Tiger, am văzut-o în diferitele expoziții, din essay-urile lui Yone Noguchi, mi-a descris-o doctorul Fujisawa.

Arta lui Hokusai, admirabilul pictor japonez cunoscut mai mult în Occident alături de Utamaro, Korin și Hiroshige, a pătruns în sfârșit și în Europa. G. Van Ooest, care are pricepere și gust pentru „transfuziunea asiatică“, ne dăruiește câteva reproduceri din opera prodigiosului pictor japonez, pe care — entuziasmul meu de artist îl așează alături de pictorii moderni: Césanne, Van Gogh, Toulouse-Lautrec. — Hokusai: familiar, linear, care impune oamenilor de artă: „Vieillard fou de dessin“, Utamaro voluptuos și sensual, afirmă grațiositatea feminină în lirism, Korin, minunatul decorator și Hiroshige, artistul cel mai național al Iaponiei. — Mulțumită și lui Yone Noguchi, care ne face cunoscută această artă nouă și sugestivă, după o secetă pic-

turală destul de pronunțată a anilor din urmă.

A apărut al IX-lea volum din colecțiunea „Ars Asiatică“. — Este cartea „Conservatorului“ British Museum-ului: Laurence Binyon, care publică un interesant studiu asupra picturii chineze, ce se găsește în colecțiunile din Anglia. După opera lui Oswald Sirén, celebrul critic de artă suedez, și profesor universitar din Stockholm: asupra picturii chineze din colecțiunile americane, studiul lui Laurence Binyon, este un adaus prețios la cunoașterea imensului tezaur al artei asiatică.

„Industria și Bogățiile Naturale din Ardeal și Banat“. Este o operă — ca să zic — monumentală. Camera de Comerț și Industrie din Cluj a excelat. Publicând o carte atât de frumoasă atât ca execuție, cât și ca conținut, a săvârșit o adevărată operă patriotică. Acum, când este obiceiul să se devalveze valorile ce le are România, cartea Camerei de Comerț și Industrie din Cluj, restabilește renumele bogăției Ardealului... Gazul metan! Pentru mine problema aceasta, vă asigur, este de o

mie d'ori mai importantă ca discursul steril, ca să nu spun stupid al cutărui politician, și găsesc că această problemă ar merita discuțiunii mari în presă, fiindcă se vorbește de posibilități de emancipare culturală și socială. — Prea bine știu că fără fabrici și mari stabilimente industriale și comerciale, și-robul nostru, al celor, care facem artă, este negativ: căci pinza, versul, statuia, dăbta și condeiul este cu atât mai prețuit, cu cât energia de conservare a individului nu se consună în teribilul „struggle for life“. Accastă valoroasă carte ar trebui tradusă în limbile Apusului.

Un maldăr de volume de poezie.

Unora le-am prorocit soarta de-a fi laudate de „criticii oficiali“. Dar pe cele mai multe, le punem la o parte, fără nici o emoție sufletască, scăpând și coloanele revistei, de-a se utiliza pentru lucruri inutile.

„Viața lui Valentino“... Roman. Avis criticoreselor și altor admiratoare ale sexualismului cinefiliic.

Guvernul cehoslovac care se pricepe să facă propagandă artistică, ne dă și de astădată un exemplu. În revista „L'Europe Centrale“, care apare la Praga (în condiții excepțional de strălucite), profesorul Zakavec, — dela Universitatea din Bratislava — începe să publice o serie articole asupra stărilor intelectuale-estetice din România, elogii, bazate pe constatările reale ale unui istoric de artă. — Acelaș interes pentru cultura românească și în celelalte publicațiuni ale Cehoslovaciei, iar despre propaganda ce-o face culturii românești oficiosul german al guvernului cehoslovac: „Prager Presse“, nu putem vorbi decât cu-o emoționată recunoștință. În schimb noi, ce facem pentru a ne revanșa pentru atâtea atenții delicate ale națiunii aliate și amice? Nu găsim de cuvântă nici măcar, să traducem din operele unui Vrhlicky, Jan Neruda, și atâtea mari poeți ai cehilor. — Oare revistele și ziarele din România, nu sunt datoare să se ocupe de mișcarea intelectuală și artistică din Cehoslovacia?

După „Antologia poezilor români“ în ungurește, și studiul dlui Viktor Orendi-Hommenau, un distins și încercat apărător al culturii românești, ni-se dă și Antologia poezilor români în rusește. Autorul traducerilor este preotul — mi-se spune — rus Lașkov, iar prefața o scrie academicianul St. Ciobanu. Informațiile mele susțin că în curând vor apărea încă două Antologii ale poezilor români. Una: în traducere suedeză, făcută de dnu

Nina Barkeln, iar alta: în limba Esperanto, traducerile fiind făcute de către dl T. Morariu, care ne-a făcut excelente servicii în străinătate cu propagarea literaturii românești. Fîrește dacă rezultatul nu este totdeauna egal cu idealul, nu este vina acelor, care redactează astfel de Anologii.

Les Peintres de Montmartre de André Warnod.

Cartea este scrisă pentru aceia, care vor să cunoască Montmartre-ul, poesia și arta lui, și vor să admire arta lui Gavarni, Toulouse-Lautrec, ori Utrillo!... Îndeosebi arta ciudată a lui Utrillo, tristeța unora dintre desenele lui, nu ne poate scăpa din amintire, cum n-am putea uita pe Fragon, pe Dranem, pe... Abel Faivre, Frank-Will ori Van Dongen, celebrul reclame-giu cu barbișonul sărutat de griseta — îmbogățită de războiu. André Warnod, el însuș un colecționar al operelor lui Utrillo (ca să mi-se ierte comparația: un Virgil Cioflec francez), ne face și mai neuitată amintirea Montmartre-ului, seducător de tinerețe, plin de culori trecătoare și de impresiuni matinale, care nu se regăsesc ușor. Toulouse-Lautrec, grotesc și cîmic, Bottini, Lunel, Heidbrinck, Tony Minartz, Cardona, Chas-Laborde (ingrozitorul reflexivitor) Vertés (sensual până la bestialitate, aproape de ideologia lui George Grosz) Pascin, Dulac, Willette, Henri Rivière,... peisagiști Géricault, Th. Rousseau, Corot, Van Gogh. Montmartre-ul divin, care ne deschide iar poarta de aur a tinereții, să intrăm pentru o clipă cîntînd versul lui Jean Lorrain, și să indignăm pe bravul polițist care păzește bunele moravuri parisiene: Lépine.

Orbis editura inteligentă a Cehoslovaciei, publică o nouă dovadă a iscusitei propagande cehoslovace. Este opera unui profesor universitar Arnost Kraus: *Die sogenannte tschechische Renaissance und die Heimat deutschen...* Un model de operă de propagandă și după lucrările editate tot de editura Orbis ale lui Jean d'Armes, Arthur Novák, Chmelar, Klimt, Nejedly, Wirth, Krofta, Sobotka, cartea doctorului Kraus apără efectiv cauza noului Stat, atât de norocos organizat și administrat cu atîta pricepere civică.

Pentru maniacii „superiorității” intelectuale europene:

Operele lui Shakespeare traduse în limba japoneză, vor fi editate de însuș Statul japonez cu ilustrațiile celor mai de seamă artiști.

(8 Iun. 1928.)

Emil Isac

Di Emil Isac ne roagă, să anunțăm, că Dsa nu se obligă a serie în „Societatea de mâine” despre orice carte ce i-se va trimite. Impresiunile Dsale vor apărea dictate de împrejurări, și nu se pot

provoaca prin „exemplare de onoare”. Reclamații sunt inutile și rămân, ca de obicei, fără răspuns.

(Nota Redacției.)

FIGURI REPREZENTATIVE

Don Bosco (1815--1888)

Se împlinesc 40 de ani dela moartea acestui om extraordinar, dacă luăm în vedere că nu știința ci faptele bune fac pe cineva mare. Vere magnus est qui magnam habet caritatem.

Născut la Castellamare d'Asti în Piemont, în anul 1815. După terminarea studiilor în anul 1841, s'a sfințit ca preot.

Cu inima plină de durere privia zi de zi pruncii vagabunzi, părăsiți de toată lumea, flămânzi și cari se aflau deja pe drumul păcatelor și al pierzării. În inima sa compătimitoare având iubire și milă către aceste ființe nefericite: i-a cercetat, i-a învățat, le-a căutat de lucru. Don Bosco — așa-l cunoaște toată lumea — a început singur, fără mijloace materiale, fără de nici un ajutor, decât dela bunul Dumnezeu, dela care avea spiritul umilinței, care numai prin împărțire cu sfințele taine se poate câștiga.

Don Bosco, ca preot tinăr a adunat pruncii vagabunzi ai Stradelor Turinului în biserica Sftului Francisc de Assisi. Învățându-i între pereții acestui sfânt locaș — pentru pauza și recreare i-a dus la sate. Conducătorii institutelor de acest soi u foarte bine știu, că pruncul bucurat se supune aceluia, care din când în când îi face și ceva plăcere.

În zilele de lucru îi cerceta în atelierelor lor, căci el le era cel mai bun amic. A cercetat temnițele, deoarece aici avea cel mai frumos prospect de seceriș mănos.

Don Bosco totdeauna era urmat de vuetul asurzitor a 4—5 sute de copii. Locuitorii l-au alungat ca pe un nebun, denunțându-l atât la forurile civile cât și la autoritățile bisericesti. Apărînduse de acuzațiuni cu speranța pusă în prevedința divină, l'au socotit de nebun. În urmă tot s'a convins lumea că e „nebun în Christos”. Fiind alungat din toate locurile s'a retras cu ceata sa în locul cel mai

părăsit al orașului, pe un fânaș. Aici și-a instruit el copiii, aici i-a și măr-turisit, dar fiindcă de multeori îi tulburau ploile și vremile rele, s'au tras într'o colniță, ce era lângă o casă, unde se făceau cele mai mari fără-delegi. Fapta rea nu suferă lângă sine virtutea. Locuitorii casei suspecte nu odată au voit să-i alunge. Au și împușcat asupra lor, însă numai pălăria lui Don Bosco a fost atinsă.

Dar și proprietarul fânașului i-a alungat de acolo, motivînd că-i calcă iarba. Dar D-zeu nu a lăsat fără ajutor pe omul, pe servul său plăcut, ci i-a dat mijloace de și-a putut închiria un grajd, unde neconturbat de nimeni și-a putut aduna ceata, până acuma nomadă. Nu mult după aceasta, atîta ajutor i-a venit, încât a fost în stare să cumpere acel local, unde și-a edificat apoi trofeul său, care și astăzi servește de institut central, care ocrotește și acum vre-o 900 copii. Din grajdul umil, din casa deochiată s'a ridicat fala Turinului: institutul grandios și biserica pompoasă „Notre Dame Auxiliatrice”, costînd mai bine de un milion.

Dar ce fac cei 900 de copii?

Se roagă lui D-zeu, lucră, învață. Într'o sală mare, sub grija unui singur om, se află 500 de copii. Liniștea e completă. Sunt institute, unde 20 de prunci nu se pot ținea în liniște. Aici nîcînd nu se dojenesc copiii. Toată grija are ca scop, ca fiecare copil să se îngrijească pe sine. Când intră un membru nou în institut, acela se recomandă în grija celorlalți, mai bătrîni, cari sunt datori a-l introduce în toate. Decumva greșește ceva, nu-l pedepsesc momentan, ci-l lasă până mai târziu, când a și uitat ce a greșit și numai atunci îl fac atent la fapta sa, ba și atunci, numai între patru ochi, somîndu-l să-și aleagă el pedeapsa. Copiii își aleg aproape totdeauna bine pedeapsa și-s ateniți ca mai mult să nu greșescă. În celelalte sa-

le sunt atelierile meseriilor. In una lucrează croitorii, în alta călțunarii, în a treia tipografii, în a patra com-pactorii, în a cincea tâmplarii și așa mai departe. Don Bosco nu-i silește la nici o meserie. Iși alege fiecare ce-i place. Cari voiesc să învețe, trec la școale. Cari nu, se aplică la meserii, după structura lor trupească. Cei mai robuști își aleg meseriile cele mai gre-le: lăcăturia, fierăria, etc.

Vor întreba unii: cine a dat banii la crearea acelor lucruri grandioase? Don Bosco la aceste întrebări, răs-punde: prevedința d-zeească. Toți apostolii lucrurilor d-zeești mărturi-sesc, că nu lipsesc mijloace necesare acolo, unde nu lipsește spiritul între-prinzător și zelul. Dar cât de anevoie se află sufletele altruiste! Don Bosco, la început, el însuș gătia mâncarea copiilor și mânca cu ei dintr'un blid. Mai târziu, a rugat pe maică-sa să-i ajute. Aceasta a cărpit vestmintele copiilor și i-a spălat. Mai târziu, ne-răsbind nici maică-sa, Don Bosco în-cepu a cerea pe boieri și le vorbea așa:

„Eu am foarte mulți copii flămânzi și goi . . . Nu ai fi bun a dăruia pe sea-ma lor sfărmiturile ce cad dela masa D-Tale?”

In toate zilele umbra din casă în casă, cu doi băeți, unul ducând o oală mare, iar celalalt un coș (corfă), ca să aducă rămășițele de mâncări.

Când cerea trebuința, mergea la doamnele cele mai mari, la femeile cele mai avute, rugându-le să cărpea-seă vestmintele copiilor. Vestmintele se cărpeau și în multe cazuri se schim-bau cu altele nouă.

Acest devotament și-a avut efec-tul. A pus lumea în uimire. A căști-gat ajutorul masselor.

De multe ori Bosco ajungea în lip-suri grozave. Dar în clipa din urmă îi venia ajutor dela anonimi mari-nimoși.

Măreța acțiune a aflat ecou în toată Italia, Franța, Spania, America Astăzi sunt cu zecile de mii bărbații cșiți din instituțiile lui Don Bosco: cetățenii harnici, meseriași buni, pre-oți, funcționari, profesori, învățați.

Și ce l-a îndemnat pe Don Bosco la aceste lucruri mărețe? Iată înce-putul.

In anul 1841, voind că celebreze o liturgie, spuse sacristierului să-i caute un „ministrant”. Sacristierul văzu în biserică un băiat de 16 ani, cu numele Adalbert Garelli, care pri-

via icoanele și statuile cele frumoase. Sacristierul l-a agrăit și l-a rugat să servească (ministreze) preotului, la altar. Nu a folosit nici rugarea, nici ocară. — In urmă s'a interpus Don Bosco. — L-a domolit pe băiat, l-a luat cu sine, l-a ispitit cu blândeță și s'a convins că bietul băiat, de 16 ani, nici cruce nu-și știa face . . .

In acest moment s'a născut în el ideea să se jertfească copiilor pă-ră-șiți.

In anul morții sale (1888) 200.000

de elevi se ocrotiau în instituturile în-temeiate de dânsul.

E înmormântat în Valcalice, lângă Torino. La mormânt i-s'a edificat o biserică grandioasă și o clădire mo-numentală.

Aceste sunt numai câteva notițe, fixate în pripă, dintr'un studiu mai larg, ce tocmai acuma am în pregă-tire, asupra acestui om extraordinar, care a trăit și a muncit în faima sfin-țeniei.

Gavril Todica

Inchinare „Mamei”

Când freamătă zefirii în pomii plini de floare,
Când murmură izvorul în nopți fermecătoare,
N'auzi tu — dulce Mamă — înțelepciunea sfântă
Prin rostul vecinicei — cum te binecuvântă? . . .

Ascultă glasul firii cum pururea te chiamă,
Te laudă, te cântă și te slăvește — Mamă
Ce te supui menirei și tainelor de viață
Indeplinind o lege — cu groaza morții-n față! . . .

Din gânguritul dulce de născut în lume
A răsărit — în cântec de leagăn — al tău nume:
„Mamă! . . . Și sub privirea-ți de dragoste curată
A înflorit surâsul pe buze-ntâiadată . . .

In ochii tăi seninul cu grija se-mpreună
Și-atâta duioșie e-n inima ta bună.
Veghezi și zi și noapte, trudești o viață-ntregă
Și-nfrunți orice furtună pentru odrasla-ți dragă . . .

La sânul tău e raiul, e liniștea, iubirea,
E leagănul în care visează fericirea . . .
Și tot aci-i limanul de sfântă mângăiere
In clibele amare de sbucium și durere . . .

Pe sufletul gingaș — ce l'ai trezit la viață —
Tu-l îndrumezi spre bine cu blânda ta povață,
Ii dai un crez, o lege păzită cu ardoare
Și-o limbă, cum nu-i alta mai dulce pe sub soare!

In alintări — din fașe — îl crești cu jertfe multe
Și-ai vrea întotdeauna cuvântul să-ți asculte.
De ai noroc — s'ajungă la rându-i om de seamă —
Cu câtă fericire tu spui: „Eu îi sunt Mamă!”
Iar dacă soartea crudă — ce-mparte-atâtea lacrimi—
Ți-a sorocit amarul — să-l vezi înfrânt de patimi —
Nu-i limbă să descrie durerea, umilnța,
Ce-o simți că i-ai fost Mamă, că ți-a nșelat credința.

O Mamă! farmec dulce, chemare grea și sfântă,
Durerea te înalță și dragostea te cântă! . . .
Prin jertfa ta de-apururi dura-va omenirea
Și-n veci tu împleti-vei cu chinuri nemurirea! . . .

Menirei tale sfinte cuvine-se-nchinare!
Să se deschidă poarta minunilor din zare
Și-n cântece de ingeri — în trimbite de aur —
Să-ți hărăzească Tatăl din cer cununi de laur! . . .

Aurelia Pop. Florian

ACTUALITĂȚI

Un nou academician: dl. Silviu Dragomir

În recenta sesiune a Academiei Române istoriografia ardeleană a re-purtat un succes legitim: dl. prof. dr. Silviu Dragomir a fost ales, din membru corespondent, membru activ al celui mai înalt așezământ de cultură românească. Deși relativ tânăr pentru cununa de lauri prin care a fost distins, această recunoaștere oficială a meritelor sale istoriografice nu putea să mai întârzie. Dl. Silviu Dragomir a îmbogățit literatura noastră istorică cu o serie de cercetări asupra trecutului nostru național bisericesc din cele mai prețioase. Psihologicește, adică prin structura sa intelectuală, aparține generației „Lucceafărului”. Psihologicește și-am putea spune — și prin caracterul preocupărilor sale științifice, prin felul de-a pricepe și analiza evenimentele istorice cari l-au ispitit mai mult. În anii de adolescent ai laureatului de azi, atunci când râvna de-a cunoaște îi impunea o precizare a proprii sale fizionomii sufletești, istoriografia românească de dincoace de Carpați se mișca, aproape exclusiv, în cadrele vieții noastre bisericești din trecut, singurul domeniu de viață sufletească, în care energiile rasei s'au manifestat plecând dela propriile lor necesități intime și pentru interese curat românești. Insuș dl. Dragomir studiasse, înainte de-a urma cursurile facultății de litere din Viena, teologia (era indispensabilă atunci oricărui intelectual român) și atmosfera sufletească, în care i s'a încheșat unitatea sufletească, i-a rămas, pentru anii următori, ca o prețioasă moștenire. Studiile istorice ale dlui Dragomir se disting totuși, de-ale generației sale, printr-o notă particulară. La Viena actualul profesor al Universității clujene avu prilejul de-aș însuși, într-un chip temeinic, limbile slave moderne și acest mijloc auxiliar de investigație l-a îndemnat să studieze mai ales relațiile ortodoxiei noastre cu pravoslavnica protectoare din Răsărit, cu Rusia, moștenitoare directă a Bizanțului, atât în ce privește prestigiul doctrinar cât și dulceața specifică a formelor rituale. Așa au luat naștere „Contribuțiile privitoare la relațiile bisericii românești cu Rusia în veacul al XVII-lea” cât și „Relațiile Românilor din Ardeal cu Rusia în veacul al XVIII-lea”.

Dar dl. Dragomir a dovedit un interes tot atât de adânc și față de frământările interne ale ortodoxiei ardelenice, pentru momentele dramatice prin care a trecut această ortodoxie mai ales dela dezbinarea din 1700 încoace. „Istoria desrobirii religioase a

Românilor din Ardeal în veacul al XVIII-lea”, operă în care tragicul acestei dezbinări a fost urmărit pas cu pas, prin toate momentele de revoltă ale maselor noastre populare față de inovația „unirii” împ. de-o jumătate de veac, confirmă din belșug afirmația noastră. Cât de evidente sunt concluziile la ei se poate demonstra și prin faptul că împotriva acestei lucrări prețioase advocații tezei contrare au urzit o suspexă conspirație a tăcerii. Atât în studiile menționate cât și în celelalte, pe cari spațiul restrâns nu ne permite a-le ominti măcar, dl. Dragomir întrebunțează o metodă științifică riguroasă, o argumentație severă, bazată pe informație onestă, bogală, larg controlată. Rezultatele, deși nu poartă timbrul unui spirit de sinteză prea îndrăzneț, sunt deci trainice, sculite de riscul „verificărilor ulterioare”.

În afară de activitatea sa istoriografică, noul academician are, la spate, și-un bogat trecut de zigris. Înzestrat cu o nemărginită dragoste de neam, actualitatea cu problemele ei naționale l-a atras în totdeauna. A colaborat astfel pe vremuri la ziarele: „Tribuna”, „Românul”, a fost redactor la „Gazeta Poporului” din Sibiu în anii 1915—1916, iar după unire a colaborat aproape la toate revistele de seamă din Ardeal.

Ca fost elev a dlui Dragomir, nu pot încheia aceste rânduri, fără a remarca calitățile de om ale celui ce va fi primit în curând, în mod oficial, în creopagul nemuritorilor științii românești. Natural, ușor accesibil, cultivător sincer, dezinteresat, al inițiativelor tinerești sănătoase, profesorul Dragomir e unul din acei dascăli simpatici, al căror cuvânt cald nu poate fi uitat nici când.

Vecinic activ, având o curiozitate vecinic proaspătă, suntem convinși că dl. Dragomir nu va fi un academician care să „odihnească pe lauri”. Cluj, la 13 Iunie 1928.

N. BUTA.

PROBLEME ECONOMICE

O datorie națională: către meserii

Lipsa unei burghezii românești mai compacte, mai bine zis: lipsa unui număr corespunzător de meseriași și comercianți de naționalitate română, cu deosebire în provinciile unite — constituie pentru neamul nostru o problemă socială-economică de cea mai mare importanță. Această problemă nu-i permis să fie ignorată de nici un factor cu răspundere pentru îndrumarea neamului nostru pe căile progresului general.

Infirmitatea organismului nostru social, de care vorbim aci, este atribuită de cei mai mulți vitregiei puterilor de stat din trecut. Suntem de părerea, că a pune acest neajuns al nostru exclusiv în contul fatalităților istorice, este o greșală, precum o greșală ar fi și aceea, dacă s'ar afirma, că dezvoltarea noastră socială s'a făcut în mod natural așa cum s'a făcut, cu alte cuvinte, că până acuma nu s'a simțit lipsa unei clase de mijloc.

Da, este adevărat că stăpânirile din trecut n'au fost favorabile tendințelor noastre de mai bine, ba au făcut chiar tot posibilul pentruca să rămânem ținuți pe loc. Totuși de

o împiedecare expressă a noastră de a putea pătrunde în viața orașelor prea puțin se poate vorbi, din vreme ce o astfel de tendință n'am manifestat până acuma decât într-o măsură prea neînsemnată. Dacă am fi făcut eforturi serioase pentru a ne cucerii locul ce ni se cuvine la orașe, atunci, de ni s'ar fi pus încă odată pe atâtea obstacole câte ni s'au pus, și totuși am fi izbutit, căci puterea de expansiune a neamului nostru este elementară; ea nu poate fi înfrântă așa, cu una, cu două.

Că nu numai lipsa de bunăvoință a statului este de vină că am rămas pe dinafara cetăților, o dovedește îndeajuns și împrejurarea că nici dela Unire încoace, cu toată protecția de stat, n'am făcut progrese mai remarcabile în această privință.

Afirmațiunea, că nu s'a simțit până acum lipsa unei clase de mijloc la noi, încă n'ar putea rezista. Căci să presupunem că nu s'ar fi făcut reforma agrară; atunci ce s'ar face acuma masele țărănești?

Deci răul, de care ne jeluim aci,

Cronici culturale și artistice

Serbările culturale dela Turnu Severin

Oltenia se ia mereu la întrecere cu celelalte provincii, cari au o tradiție de lupă culturală determinată de vicisitudinile istoriei, și adesea chiar cu capitala țării, unde s'au concentrat în mod natural cele mai mari inițiative din domeniul vieții culturale, — care ne interesează. Craiova ne uimește cu progresul artei grafice, pe care se pare că acest oraș a inventat-o la noi. Dar toate așezămintele sunt în această regiune cu oameni sănătoși și plini de mândrie, de o trănicie și uneori de o îndrăzneală într'adevăr uimitoare.

trebuie să aibă o cauză de natură internă, și o are. Iată care e această cauză :

Puterea de romanizare a orașelor, ca de altfel aproape întreaga țară a neamului nostru, o deține țărâniea noastră. Numai și numai ea ni-ar putea da acea clasă de mijloc, menită să schimbe aspectul anacronic al orașelor cari se ridică sfidătoare din Oceanul Pacific al românismului, contrastând cu lumea ce le incunjoară și formând cele mai puternice redute în mâna tuturor tendințelor ostile nouă. Până când fii de țărani nu vor porni în masă spre industrii și comerț, până atunci romanizarea orașelor va rămânea un pium desiderium.

Nimic nu i-ar lipsi țăranului nostru pentru a ne putea da acea clasă de meseriași și comercianți pe care o dorim, căci: număr are; inteligență are; aptitudini pentru dexterități încă are. Îi lipsește însă țăranului român, și aceasta e cauza principală pentru care nu am putut pune stăpânire pe orașe: aprecierea joasă a meseriilor.

Țăranul nostru, nu numai că nu apreciază meseriile și comerțul după justa lor valoare, ci are o aversiune pronunțată pentru ele. Intocmai ca străbunii săi, romanii, care se conduceau de principii: *aut Caesar aut nihil*, așa și el zice: sau fac din copilul meu domn, sau dacă nu pot, apoi îl las la coarnele plugului, căci cum am trăit eu, va trăi și el. „Decât să fac din copilul meu un cârpaci, un tras împins, mai bine să fie slugă“, îi reflectează aproape fiecare țăran, dacă-l sfătuiți ca din mulții săi copii să dea pe câțiva la meserii.

Iată la Turnu Severin există de vreo zece ani o societate culturală cu un palat vrednic de un centru impozant de regiune, pregătit pentru producții teatrale și pentru tot felul de șezători culturale și o bibliotecă de proporții pentru cari ar trebui organizate serbări naționale dacă s'ar deschide în Capitala țării, care nu are prea multe biblioteci publice. Biblioteca este aproape în întregime donația unui singur om, slăvitul Bibicescu, iar palatul societății „Teatrul“ este zidit iarăși cu sprijinul unor persoane caritabile din partea locului, printre cari, minune, și politicieni.

Dar tocmai aceasta vrem să lăudăm: nobila mândrie a oltenilor în-

Mentalitatea aceasta profund greșită a țăranului nostru a făcut să n-avem orașe românești, și nu altceva. Aversiunea țăranului față de meserii constituie o adevărată nenorocire pentru neamul nostru și trebuie combătută cu toate mijloacele de care dispunem: biserică, școală, presă, societăți culturale, autoritate de stat, etc.

Dictonul „cum am trăit eu, vor trăi și copiii mei“ ascunde în sine o totală renunțare la mai bine, ceea ce echivalează cu un păcat național: Ea mai conține și un mare neadevăr: moșioara, care azi numai cu greu susține o familie de 5—6 membri pretențiuși de traiu, am putea zice, primare, mâne, muncită chiar mai rațional, nu va putea susține 3—4 familii cu câte tot atâția membri, iar cei de poimâne care vor fi de 3—4 ori mai mulți decât cei de ieri, vor trebui să ia în mână toiagul pribegiei și să se imprăstie în cele patru direcții ale vânturilor, pentruca să-și câștige o coajă de pâne uscată. Emigrării în masse de bună seamă, că i-ar premerge grave tulburări sociale.

Perspectivile ce le întrevădem cercetând consecințele ce ar putea avea perzistarea țăranimii noastre în mentalitatea sa mai sus zugrăvită, sunt dintre cele mai sinistre. Drept aceea propunem, să nu așteptăm până când țăranul nostru își va reforma singur vederile sale despre meserii, căci mintea românului cea de pe urmă vine totdeauna prea târziu, ci încă de pe acum să începem o propagandă intensă pentru combaterea prejudiciului țăranului nostru. E o datorie națională și socială.

Vasile Bucur.

stăriți de a-și nemuri numele prin fapte culturale, de binefacerile cărora se bucură obștea. Căci în capitala țării au murit oameni de stat celebri, stăpâni pe averi nu mai puțin celebre, cari nu s'au îndurat însă să jertfească ceva pentru o faptă mai nobilă, care să conteze în istoria năzuințele noastre spre mai multă cultură.

Lubileul de 10 ani al așezămintelor culturale dela Turnu Severin a fost sărbătorit cu mult fast, în prezența delegaților, reprezentanți ai tuturor provinciilor românești. Își are și fastul rostul lui, când este menit să facă lumină în jurul unor fapte pozitive. Făuritorii acestor fapte, sau urmașii lor cari nu îngroapă talantul în pământul uitării, ci îl transformă în monedă lucrativă, au tot dreptul să se bucure cu astfel de ocazii.

În locul cuvintelor stereotipe de laudă la adresa acestor așezăminte și al ocărmuitorilor lor, ne mulțumim să dăm aici câteva cifre culese din raportul consiliului de administrație, cari vorbesc singure:

„Templul acesta de lumină, ridicat prin strădania aceluia ce s'a dăruit cu tot sufletul operelor culturale din județ, și prin dărnicia neuitaților Bibicescu, dr. Istrati și a tuturor oamenilor de bine, posedă 42 mii volume. Între ele se găsesc opere foarte rare și de o mare valoare.

În anul 1927, au fost cercetate 30.319 volume de către 16.667 persoane, iar din 1921 și până azi, s'au cercetat 142.820 volume de către 78.801 persoane.

Sprijiniți în largă măsură de ministrul instrucțiunii, Cassa școlilor, diferite personalități și instituțiuni bancare, am putut înființa 178 filiale în următoarele localități: Mehedinți 105, Banat 49, Ardeal 7, Basarabia 10, Bucovina 3, înzestrându-le cu 62.890 volume.

Din rapoartele ce ni s'au trimis, vă putem anunța, că s'au cercetat 126.273 volume de către 67.560 cititori. Fabrica de cherestea a societății culturale „Teatrul“, și-a dat și ea contribuția. Oferindu-ne materialul necesar, am putut da acestor filiale și 124 dulapuri,

În amintirea primului deceniu dela înfăptuirea României-Mari, cum și în amintirea acestei zile, când Alteța Sa Regală Principesa Elena, buna și duioasa Mamă a scumpului nostru Rege, M. S. Mihai I, ne face înalta onoare a patrona această adunare generală, consiliul a hotărât să predea astăzi fraților de peste hotare, 49 biblioteci, Basarabiei 16, Banatului 9, Mehedințului 8, Dobrogei 2. În total se dăruiesc cu acest fericit prilej, 100.000 volume.

Abonați
Societatea de Mâine

Mausoleul lui Alexandri

După lungi tăgăneli, pe cari nu le merita cântărețul bucuriilor, triumfurilor și avânturilor noastre spre libertate națională și spre cucerirea valorilor culturale, timp de o jumătate bună de veac, în sfârșit am aflat despre sfințirea noului mausoleu, zidit în piatră și lut ars, al lui Alexandri. Exista și până acum un fel de „mausoleu” al poetului renașterii noastre naționale, pe care ziarele zilnice uneori în obiectivitatea lor l-au făcut cunoscut cu acest prilej întregii obști. O baracă de scânduri, care putea fi socotită depozitul provizoriu de zarzavaturi al unei preocupări rare, ori un staul de vite potrivit pentru zilele călduroase de vară. Așa era cinstit mormântul lui Alexandri până acum. Și părtași cu statul la această rușine sunt erezii poetului, cari ar fi putut cheltui puțină vreme și pentru îngrijirea acestui mormânt, după obsesivele pertractări de interpretare a unor articole de testament.

Mausoleul nou este opera ministrului Artelor, care a lucrat tot timpul cu avizul competent al Academiei. D. ministru Lapedatu a avut o nouă bucurie mare, când a cititor acest monument pios, pentru care i se cuvin laude sincere, cași pentru multe alte inițiative sau fapte, pe cari le săvârșește cu o modestie pînă de demnitate. Se spune că pictura din interiorul mausoleului n'ar reprezenta cea mai înaltă valoare artistică și că deci mausoleul nu este destul de mare în raport cu sufletul poetului de care amintește. Dar dacă pentru o astfel de operă am așteptat atîta vreme, cât ar fi trebuit să așteptăm până am fi avut mausoleul vrednic de amintirea lui Alexandri? Câte comitete ar fi trebuit să se întrunescă și să discute, să discute, să discute, până la căderea guvernului, când membrii comitetului „lor” ar fi fost înlocuiți cu membri de „ai noștri”, câte procese verbale „istorice” nu s'ar fi redactat în acest timp, spre bucuria cel mult a istoricilor de peste o sută de ani, cari ar fi putut reconștiti „cazul” cu ușurință?!

De aceea să ne bucurăm că avem acest monument funerar, așa cum este. Și să cerem alt monument, mult mai mare, clădit în betonul cuvintelor inspirate și nepieritoare, care să poată înfățișa viața îndelungată și plină de fapte mari a poetului și să prețuiască după vrednicie și cu recunoscută competență aurul operii lui literare. De sigur e mai greu să se scrie „monografia” unei personalități cu aripile întinse asupra unei epoci din viața unui popor, decât aceea a unei mediocrități obicnuite, cu linia vieții îngustă și lipită de cotituri. Dar e timpul să apară și această monografie, după atîția ani dela moartea „bardului”.

Cu prilejul serbărilor din luna trecută în memoria lui Alexandri, cari nu s'au mărginit la cuvântările de ocazie de la „desvelirea” mausoleului, ci au mișcat întreaga Academie și cu ea elita noastră culturală din Capitală, a apărut o broșură a dlui Bogdan Duică. E interesantă broșura și plină de noutăți, rămâne totuși numai un prilej de aducere aminte și de regret că nu putem avea încă acea monografie, pe care avem dreptul s'o așteptăm astăzi.

Învățătorii și folclorului

E titlul unei broșuri, care lămurește sensul acestui cuvânt „folclor” și îndeamnă pe învățători să-și jertfească timpul liber și priceperea și puterile de muncă pentru întărirea acestei științe relativ nouă: a culturii sufletești populare, care la noi este la începutul existenței. Căci nu-i destul să faci colecții de piese folclorice, ci ele trebuiesc studiate pentru cunoașterea sensului lor etnic și cultural, și pentru valorificarea prin acest studiu a virtuților sufletești ale respectivului popor. Autorul broșurii este d. Ion Mușlea, fost membru al Școlii române din Franța, care se îndeletnicește cu studiul folclorului român.

Dl Mușlea ne vorbește în această broșură de începuturile unui institut pentru cercetarea folclorului românesc, alipit muzeului etnografic din orașul nostru. Etnografia și folclorul se înrudesc. Acelaș ssvant însă nu le poate studia cu destul temei pe amândouă. De aceea s'au deslăcit deolaltă, formând două discipline independente, la noi aproape la fel de puțin cultivate. Va veni însă vremea când ne vom avea specialiștii pentru amândouă.

Până atunci inițiativa dela Cluj are menirea să pună piatra de temelie a folcloristicii românești, ca știință aparte, cu metodă proprie și scop propriu. Apreciind această inițiativă ne facem o plăcută datorie să împărțăm cititorilor noștri informațiile dlui Mușlea despre începutul de activitate al institutului pentru studiul folclorului românesc, ca să știe oricine ar avea dorința și iscusința, cum să sprijine dezvoltarea acestui institut și cu el a științei folcloristici românești, completând „chestionarele” trimise dela Cluj în toate părțile:

„Fac apel călduros la toți învățătorii: să răspundă la chestionarele Muzeului etnografic al Ardealului și la cele ale altor eventuale muzee ori institute, când acestea se vor înființa sau vor începe să lucreze. Să nu se disprețuiască munca celor cari au alcătuit aceste chestionare și să nu se creadă că ele sunt jucării. Să se aprecieze cheltuielile, uneori enorme, avute cu tiparul și munca depusă pentru trimiterea lor în cele mai îndepărtate colțuri ale țării. O parte din răspunsurile la aceste chestionare,

cele mai bune, se premiază și se publică în Buletinul Muzeului.

Toate celelalte se cataloghează, pe numele culegătorului și se păstrează în cartoane speciale, la dispoziția cercetătorilor. La fel se procedează și cu materialele intrate în arhiva institutului, cari nu sunt răspunsuri la chestionare, ci culegeri independente. Ele sunt inventariate, studiate și dacă sunt prețioase urmează să fie publicate în Buletin, bine înțeles sub numele culegătorului. Învățătorii cari au deja culegeri de folclor, sau cei cari au dorința de a culege, dar se tem că nu vor avea unde să țpărească, să nu mai stea la îndoială, ci să-și trimită materialele lor folclorice Muzeului Etnografic din Cluj, care se va îngriji ca ele să fie păstrate și date la ivală într-o publicație, care din punct de vedere tehnic și științific să poată sta alături de publicațiile asemănătoare ale popoarelor celor mai înaintate în cercetări de folclor”.

Jubileul unei Reuniuni de femei.

Rând pe rând, serbăm „jubileuri” de sferturi și jumătăți de veacuri de existență, sau chiar de veac împlinit de activitate a diferitelor instituții sociale și culturale românești din Ardeal, înființate din „inițiativă particulară”, fără concursul statului, pentru înălțarea vieții românești din această provincie la nivelul aproximativ al vieții „europene”. Deunăzi centenarul liceului românesc din Beiuș, sentinela de vest a vieții culturale românești din această parte de țară, apoi semicentenarul „Reuniunii de muzică” din Sibiu, factor cultural însemnat în centrul vieții românești din Ardeal, și Duminecă în 10 Iunie jubileul de 25 de ani de existență al „Reuniunii Sf. Maria a femeilor unite române din Cluj”, întâia societate feminină cu caracter național în acest oraș străin și dușman existenței neamului nostru.

Existența fiecăreia dintre aceste instituții, și a altora similare, este câte un capitol din istoria năzuințelor noastre spre cultură, în cursul unui veac și mai bine, având împotriva însuș statul cu toate puterile lui dependente. Numai prin ele ne-am putut însuși și noi valorile culturii moderne, și mai cu seamă numai prin ele ne-am putut forma și pe urmă întări conștiința individualității noastre etnice, cu toate postulatele ei de libertate, manifestate în viața politică, economică și culturală.

Trebuia de multe ori diplomație ca să ajungem la înjghebarea unor organizații de această natură. Adesea activitatea unei societăți depășia paragrafuli statutelor, sau ai regulamentelor, atent cenzurate de autoritatea de stat, care a trăit mereu cu frica în sân în ultimele decenii. Reuniunea

femeilor gr. cat. din Cluj s'a înființat cu scopul declarat de a se îngriji de înfrumusețarea bisericii românești confessionale din localitate. Dela început însă a săvârșit opere de caritate, pentru populația românească nevoiașe și pentru copiii de școală, apoi a avut inițiative menite să întărească sentimentul solidarității naționale, „să strângă rândurile românilor” din acest oraș, destul de puțini la număr în vremea aceea.

Seratele și șezătorile culturale aveau această menire. Întâiul ei secretar, părintele Ștefan Roșianu, spunea de atunci că „reuniunea” va lucra pentru păstrarea limbii și a credinții strămoșești, și acest program a fost respectat cu sfințenie. Cea mai bună dovadă despre caracterul național al societății este împrejurarea că puteau fi membri ai ei și românii ortodoksi.

De aceea e legitimă mândria celor ce administrează astăzi un patrimoniu atât de scump și nelăsesc ar fi ca acești urmași să nu se simtă îndemnați de a găsi noi terenuri de activitate pentru organizația lor. De acest păcat nu suferă conducerea actuală a „Reuniunii Sf. Maria a femeilor unite române din Cluj”, căreia îi dorim și noi izbândă deplină în noile ei inițiative frumoase, anunțate cu prilejul sărbătorii recente.

Ardealul la Salonul Oficial

Am văzut aici în Cluj, la atâtea sute de km. depărtare de București, catalogul Salonului Oficial din anul acesta. Al celui organizat cu concursul Ministerului artelor, căci mai era unul, cu un caracter aproape oficial, patronat de alt ministru, nu cel al profesiunii. În cel de-al doilea au fost înglobați aproape toți aceia cari, deși numără ani frumoși și deci nu sunt începători șovăelnici, n'au găsit adăpost înțelegător în întâiul, cel ce poartă titlul de Salon Oficial. Și n'au părăsits pentru că dogma lor nu e talentul, ci reproducerea variată, pentru că sunt epigoni de diferite calibruri ai lui Grigorescu, și ca atare nu pot contribui la evoluția plasticei românești. Iar d. Anghelescu, ministrul instrucțiunii îi patronază și îi sprijină și așa, dintr'un iefiun și greșit înțeles simțământ patriotic. Cași când numai pictând în maniera grigoresciană poți fi pictor român de valoare.

În adevăratul Salon Oficial artiștii plastici din Ardeal au fost bine reprezentați. Nu avem cunoștință despre cei refuzați, despre motivele pentru cari au fost refuzați, căci nu vor fi fost admiși toți cei ce au cerut intrare, și e firesc lucrul. Dar numărul celor admiși e frumos, și frumoase trebuie să fi fost și lucrările lor.

Se observă mai ales tendința de a alege nu numai artiștii capitalei, în cazul Ardealului Clujul, unde plastice românească are astăzi mai mulți reprezentanți decât în oricare alt oraș

de dincoace de munți, ci din întreaga regiunea. Apoi o altă tendință, de a nu izgoni pe artiștii minoritari, cari trăesc în această provincie și nu sunt deloc asimilați spiritului românesc. Astfel Salonul a fost reprezentativ pentru întreaga mișcare plastică din țară, nu numai pentru ramura ei românească, fără îndoială cea mai bogată. Alături de Anastase Demian, Catul Bogdan, Emil Ciornea și Alexandru Solnay din Cluj, au stat Dimitrie Caba-daeff din Sibiu, Ștefania Manoliu din Năsăud, Aurel Ciupe din Târgu-Mureș, Andrei Mikola și Alexandru Ziffer din Baia-Mare, cu toții pictori. Un singur sculptor Ferdinand Gallas din Timișoara. Regretăm că nu avem puținta să însoțim aceste date, aproape statistice, de o apreciere estetică.

Anuare școlare

Nu se colectează anuarele școlare numai pentru datele statistice ale școlii și situația didactică a elevilor, pe baza cărora se poate studia oricând creșterea și descreșterea, într'o mai lungă perioadă de timp, a populației școlare, ci și pentru a se putea constata nivelul intelectual al anului școlar respectiv. De aceea orice anuar cuprinde câteva conferințe sau cuvântări ocazionale, rostite de directorul școlii ori de profesori, la festivitățile anului. Iar publicul acestor festivități este format nu numai din elevii școlii, ci și din intelectuali ai localității, părinți și rude apropiate ai copiilor, sau alte persoane cari poartă interes școlii. Sau publică anuarul descrierea îngrijită, cu simț artistic făcută, a unei excursii aranjate în cursul anului de școală. Deci lucruri cari însumă un spor de cunoștinți realizat într'o formă oarecare, vrednic a fi arătat și altora, sau oferit și altora spre asimilare.

Ne gândim, de pildă, la nivelul intelectual al școlii secundare din Iași în anul când tânărul ei director, Titu Maiorescu, a tipărit în cel dintâi anuar al școlii și cel dintâi anuar românesc, disertația despre importanța studiului limbii latine pentru formarea caracterului, ori la nivelul intelectual al școlii normale din acelaș oraș, în anul când tânărul ei director, aceeași persoană, tipărea în anuar o justificare a necesității de a introduce în învățământul nostru secundar studiul limbii române, anunțând o mică revoluție în învățământul nostru. Căci Titu Maiorescu a introdus limba română în învățământul nostru secundar.

Dacă ne întoarcem la zilele noastre, trebuie să aducem cele mai entuziaste laude d-lui Horia Teculescu, directorul actual al liceului „Principele Nicolae” din Sighișoara, pentru că în întâiul anuar al școlii numite, publicat de dsa, a introdus acea admirabilă monografie succintă a orașului Sighișoara, scrisă de pro-

fesorul local Ioan Medrea, alături de atâtea cuvântări ocazionale, directoriale, rostite în acelaș ton avântat, însuflețitor, la diferite date festive din cursul anului școlar.

Nu ne puteam închipui o monografie așa de frumoasă, pe o întindere numai de 30 pagini, cu utilizarea documentelor celui mai îndepărtat trecut, cu utilizarea inteligentă a legendelor locale, sau a altor piese folcloristice pentru înregirea adevărului sumar din datele pozitive ale istoriei, cum este monografia d-lui Medrea. Și scrisă cu un simț al limbii românești și cu un talent cum numai un literat consacrat ar mai putea-o scrie. Ochiu înzestrat cu darul de a surprinde frumosul din peisajul variat și viziunea clară a scurgerii timpului a dovedit că are d. Medrea.

Cronicar

Asigurările de căsătorie. — În fiecare oraș apar, conduse de cele mai de multe ori de oameni suspecti, societăți pentru asigurarea de căsătorie, care în afară de o firmă strălucitoare, o reclamă puternică, și agenți de asigurare, nu reprezintă nimic.

Aceste societăți, care nu au nimic comun cu societățile de ajutor reciproc, nici cu societățile comerciale de asigurare se întemeiază pe înșelarea naivilor, și termină totdeauna cu un faliment, fără ca totdeauna justiția să poată pune mâna pe întreprinzătorii exeroeci.

Întocmai ca exeroeci din târguri cari iau banii proștilor pentru a le face dintr'un leu doi, tot astfel în „societățile” de căsătorie naivi și șireții proști, cari cred că cu câteva sute de lei vor încasa 100 mii, pierd banii și dau mijloace de trai fără muncă unor oameni cari trăesc numai din expediente și înșelătorii.

Aceste societăți cari nu au la bază nici un calcul, care nu au nici un capital, care nu au rezerve și nu depun potrivit legii comerciale un sferd din prime la Casa de Depuneri, nu pot fi tolerate mai departe. Camera de Comerț, Parchetul, Poliția sunt datoare să intervina înainte ca să fi fost înșelați prea mulți oameni săraci, fiindcă întreprinzătorii exeroeci după ce vor fi dat faliment nu mai sunt în stare să dea nici o despăgubire, fiindcă n'au nici un fel de avere.

A apărut într'un îngrijit volum

Sociografie românească

Anchetarea plășilor muntoase:
Margina, Almăj, Beiuș.

de

ION CLOPOTEL

Prețul 60 lei

„Fonciera“ Societate Anonimă de Asigurări Generale Cluj

Activ	Contul Bilanț pro 1927				Pasiv				
1. Numerar în casă și la bănci			20.935.865	61	1. Capital social			10.000.000	—
2. Imobile			3.700.000	—	2. Fondul de rezervă statutar	339.252	06		
3. Imprumuturi ipotecare			1.102.612	—	3. Fondul de rezervă special	1.000.000	—		
4. Cambii			1.718.388	49	4. Fondul de organizare	800.000	—		
5. Efecte			4.675.551	90	5. Rezervă pt. creanțe dubioase	209.000	—	2.339.252	06
6. Imprumuturi pe polițe de asigurare asupra vieții			2.859.641	70	6. Fondul de pensuni			643.418	60
7. Reprezentanțe			23.740.818	36	7. Rezerve de prime după scăderea părții reasigurate :				
8. Societăți de asig. debitoare			21.736.357	83	a) Ramura Incendiu	4.875.816	91		
9. Societăți de reasig. debitoare			7.986.524	59	b) „ Furt prin spargere	328.968	97		
10. Diverși debitori			3.531.741	44	c) „ Accieente	939.768	46		
					d) „ Răspundere civ.	576.975	59	6.791.233	58
					e) „ Transport	69.703	65	16.080.780	74
					f) „ Viață				22.872.014
					8. Rezerve de daune după scăderea părții reasigurate :				
					a) Ramura Incendiu	1.683.647	—		
					b) „ Furt prin spargere	20.140	—		
					c) „ Accidente	189.800	—		
					d) „ Răspundere civ.	257.421	—		
					e) „ Transport	79.807	—		
					f) „ Grindină	118.134	—	2.348.949	—
					g) „ Viață			581.410	—
					9. Societăți de asigurare creditoare				16.481.935
					10. Societăți de reasigurare creditoare				4.412.724
					11. Depozitul de rez. al reasiguratorilor				30.919.172
					12. Diverși creditori				188.057
					13. Dividende neridicate				1.875
					14. Profit reportat din anul 1926				152.726
					15. Profit pe anul 1927				1.045.967
									91.987.501
			91.987.501	92					91.987.501

Eșiri	Contul general de pierderi și profit pe anul 1927				Intrări				
I. Ramuri elementare					I. Ramuri elementare				
1. Reasigurare în prime și accesorii :					1. Prime intrate incl. accesorii minus storni :				
a) Incendiu	23.671.890	25			a) Incendiu	39.566.777	42		
b) Furt prin spargere	143.232	67			b) Furt prin spargere	2.501.655	83		
c) Accidente	869.110	—			c) Accidente	2.094.170	37		
d) Răspundere civilă și casco	699.751	44			d) Răspundere civilă și casco	2.294.861	32		
e) Transport	1.685.646	52			e) Transport	2.694.313	32		
f) Grindină	521.039	—	28.879.764	88	f) Grindină	2.143.822	49	51.295.600	75
2. Daune plătite și spese de constat.:									

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

Prosperitatea agrară a Cehoslovaciei

Republica cehoslovacă și-a serbat jubileul primei decade a vieții de stat. S'a făcut bilanțul activității și toată lumea a constatat progresele uimitoare realizate de vecinii niștri. Ei și-au justificat cu vârf și îndesat necesitatea statului liber, căci producția este comparativ mai înfloritoare decât pe vremea Austriei birocrate. Îndeosebi este uimitoare dezvoltarea păturii agricole. Ardelenii cari au participat la serbările jubileare au fost entuziasmați de ceace au văzut. Constatările lor ferice sunt și pentru noi un avertisment: nu este puternică o țară care nu știe să înzestreze populația cea mai numeroasă cu bunurile civilizației. Țăranul cehoslovac și-a găsit rosturile rentabile ale muncii sale, deîndată ce el s'a organizat în cooperatii: de desfacere și consum: produsele sale sunt cumpărate cu bani gata de către cooperative, iar la sfârșit de an el primește pe deasupra venitul acțiunilor sale. Mîminat este Cehoslovacia pentru repede a înțelege a rolului cooperativei. Avem de învățat dela ea, pentru a face poporul român să atingă și el nivelul economic și ctural al vecinilor. Când vom începe și noi o asemenea activitate cooperatistă țărănească?

Horia Trandafir

Grădinile publice ale Clujului. — Rar oraș care să aibă niște împrejurimi mai îngrijite decât Clujul. Magnații de odinioară nu s'au sinchisit de nevoile plebei, — ei se retragem vara la castelele lor confortabile dela țară, iar sărăcimea clujeană era neglijată. E aproape rușinos, că populația metropolei Ardealului n'are parcuri, promenazi și grădini publice, cari să-i înveselească ochiul, să-i înseneze sufletul, să-i întărească plămâni și să-i crească dorul de viață sănătoasă. Încât o problemă edilitară de importanță hotărâtoare pentru igiena, salubritatea și peste tot pentru eugenia generală este îngrijirea împrejurimilor primitive, crearea de grădini și promenazi la dispoziția publicului mare.

„SCHMOLLPASTA“
S. A. BRAȘOV

Fabrică de Cremă de ghet
Premiată la 30 de expoziții

Adresa abonatului:

O oază. — Clujul are totuși un loc de desfătare pentru toată lumea, în plină natură. Dar ce natură! Crescută cu grija științifică. Singura oază în acest oraș închis, lipsit de „ventilatoare”, de curente de aer ale arborilor și ierburilor, este Grădina Botanică atât de minuțios cultivată de servantul nostru profesor Al. Borza. An cu an noua grădină a institutului botanic își înmulțește culturile zonelor de floră din țară și streinătate. În mijlocul unei verdeți atât de vii, unor plantații atât de felurite, pe potecile de pe lângă păraie și de pe dămburi, scutite de orice strop de praf, parcă sufletul se simte înălțat iar inteligența scomonită să dorească un nivel mai ridicat de moravuri și de viață socială. În atmosfera asta fizică și morală a grădinii botanice presimți ameliorările de mâine ale umanității.

Din trecutul Beiușului. — Este titlul unei cărți a protopopului Petru E. Papp din Beiuș. Nu este un tratat istoric-științific, care să ne trimeată la o minuțioasă bibliografie de subsol și să fie încărcată de texte documentare greoaie, ci e o foarte atrăgătoare colecție de câmpeie, însă perfect conexată, astfel că ele pot să închege armonie fizionomia unei epoci. Nota dominantă a volumului acestuia de aproape 300 pagini este spontaneitatea și verva criticismului, care examinează orice problemă. E atât de curgător și de românește stilul preotului Petre Papp, încât nu-ți vine a crede că este vorba de un intelectual dela frontiera vestică, unde limbajul nostru este împetriștat de unguisme și greoi. Dar Petre Papp a fost redactor la *Tribuna* unde româneasca era limpede, stilul nostru literar era desăvârșit. Deci d. Papp deține ușurința de expresie și dovedește îndemnarea observațiilor de gazetar. Luptele politice de pe vremuri sunt prinse în coloritul lor specific. Scriitorul stă sus, deasupra considerațiilor confesionale. Știe să desprindă relieful cel mai potrivit al situațiilor. Nemuritorul merit al cărții, este fără îndoială conturarea desăvârșită a personalității martirului dr. Ioan Ciordaș: nimeni n'a putut ști până azi care este partea de covârșitoare contribuție a acestei figuri la progresul politic, economic și ctural acolo în Bihor. Sunt pagini de multă emoție și cari trebuiau scrise. În cunoașterea Bihorului volumul dlui Petre E. Papp este o carte de căpătâiu. Alături de laborioasa activitate a celui alt scriitor contemporan din Beiuș d. dr. Const. Pavel, însemnările dlui Petre E. Papp sunt scumpe pietre de mozaic cari fixează statornic înfățișările trecutului beiușean și bihorean.

„Industria streinilor”. — Sunt țări, cum este Italia sau Elveția, care găsece câștiguri imense, echilibrarea balanțelor lor economice de țări sărace, în vizitarea frumusețelor lor de către străini. Miliarde de monedă forte se varsă anual în aceste țări, cari au știut să pună în lumină, în valoare, frumusețile naturale, să creiceze chiar asemenea frumuseți. Iar acolo unde frumusețele naturale n-au abundat au creiat posibilități de viață și de confort nebanuite, au trezit curiozități și interes chiar pentru lucruri și locuri comune.

Să știi să primești pe streini și să-i mulțumești e marea „industriei străinilor” care produce mai mult de cât toate celelalte activități economice.

Stațiunile balneare și climaterice nu sunt elemente mai puțin prețioase pentru atracția

străinilor. E vorba să știi să pui în valoare aceste bogății, să creiceze locuri la care să producă mulțumire și încântare sufletească, să dai posibilități de viață și confort care să atragă și care să îndrepteze nenumăratele nemulțumiri pe care omul le întâlnește în viața sa de toate zilele. Cu îngrijirea și perfecționarea fiecărei frumuseți cât de mici, prin crearea de frumoase parcuri și de bogată vegetație, printr'o perfectă ordine și curățenie în toate, printr'o cumpănită stabilire a câștigului fiecăruia, prin observarea necurmată ca prețurile să fie în stric-tă și directă corelație cu ce se oferă, prin ridicarea de hoteluri confortabile și restaurante elegante și curate, prin prevederea stațiunilor cu tot felul de locuri de distracție, satisfăcând cât mai multe gusturi, se pot creia stațiuni balneare și climaterice, care să atragă și pe străini.

La noi în țară nu se face nimic în acest scop. Starea deplorabilă în care se găsece stațiunile noastre, alungă chiar pe români cari ar avea necesitate de ele. În fiecare an se aruncă peste graniță un miliard de lei de acei cari snt nevoiți să se ducă în străinătate pentru a găsi ceace nu găsece în stațiunile noastre balneare și climaterice.

În anul 1927 au plecat din România către stațiunile climaterice, balneare și de excursie, 25.000 persoane. Aceste au cheltuit în străinătate, peste un miliard de lei. Ce bogăție pierdută pentru economia noastră națională, mai ales în gravele momente de criză prin care trece.

Ce putem face pentru îndreptarea raului? Ce putem face pentru a ne îndrepta măcar spre soluționarea problemei noastre balneare?

Bilet de băi. — Statul nostru a dat totdeauna dovadă că înțelege problemele cel frământată și stă totdeauna în ajutorul cetățenilor.

Unul din puținele avantajuri pe care le avea vizitatorul stațiunilor balneare române era și reducerea de 50% pe căile ferate. Era un avantaj pentru vizitatori și un sprin prețios pentru stațiuni, fiindcă o economie de câteva mii de lei indemnă spre vizitarea stațiunilor românești. Ei bine și acest mic avantaj a fost șters: biletele de reducere pe căile ferate pentru stațiunile balneare și climaterice române au fost anul acesta complet desființate.

Convențiile comerciale. — Toate convențiile comerciale pe care România le-a avut cu celelalte state au expirat. Cele mai multe chiar înainte de războiul mondial. Prolungirea situației de astăzi este cu neputință, trebuie să reluăm raporturi economice normale cu toate statele. De aceea acum la Ministerul de Industrie și Comerț se lucrează la întocmirea unei convențiuni comerciale tip, care se va încheia cu toate Statele cu care avem raporturi economice.

Prima aplicare se va face prin încheierea convenției comerciale cu Turcia.

Dar lucrurile nu pot merge atât de repede. O convenție comercială nu se poate încheia decât în baza unui tarif vamal deplin stabilit. Până nu se va revizui vechiul tarif vamal și nu se va întocmi unul în conformitate cu noua noastră politică economică, nu poate fi vorba de nici o convenție comercială definitivă.

Gh. Neculcea